

הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון חס' 26)

ינואר 2025

גיל השירות והפטור משירות

מניסיון העבר, ההנחה בחוק המוצע כי קביעת גיל פטור גבוה (גיל 26) לצעירים החרדים יגרמו לצעירים החרדים להתגייס, היא מופרכת. שכן, שירות חרדים לאחר גיל 21 אינו אפקטיבי בשל גיל הנישואין הצעיר בחברה החרדית שמוביל למספר מתגייסים נמוך. בנוסף, דחיית גיל השירות דוחה את הכניסה לשוק העבודה ופוגעת ביכולת לעבור הכשרה מקצועית לאחר השירות.

יש לאפשר דחיית שירות עד גיל 20 בלבד.

סנקציות

ניסיון העבר מלמד שהיעדר סנקציות כלכליות מביא להיעדר מוטיבציה לעמידה ביעדים. עם זאת, הצעת החוק מציעה סנקציה רק למוסדות ללא סנקציות אישיות, ורק הגיוס שהיא מציבה נמוך מיעדי הגיוס ואף מאפשר מסלולי "מילוט" למוסדות.

סנקציה קשורה להפרת חובה, ולכן ככל שרוצים להטיל סנקציות אישיות צריך חובות אישיות. לא סביר שהמדינה תיתן הטבות למלש"בים שבחרים לא למלא את חובתם לשירות את המדינה. בנוסף לסנקציות מוסדיות (ביטול התקציב לשיבות שאינן מעודדות גיוס), יש לקבוע סנקציות אישיות- עיצום כספי וביטול הטבות (מעונות יום, דיור, קצבאות סיוע ללומדי תורה, תעסוקה, ביטוח לאומי).

חיהו חרדי ואורחות חיים

הצעת החוק קובעת שלצורך יעדי הגיוס, גבר "חרדי" הינו צעיר שלמד שנתיים לפחות במוסד חינוך חרדי. בפועל, 70% מן הגברים הנמנים כחרדים אינם מגדירים עצמם כחרדים.

רק בוגרי החינוך החרדי שפונים למסגרות חרדיות ייעודיות צריכים להיחשב כחרדים.

לחרדים יתאפשר לשמור על אורח חייהם, וזאת מבלי לפגוע בזכותם של חיילים אחרים לכבוד זהה, ומבלי לפגוע בהתקדמותן של נשים לתפקידים מובילים בחילות השונים.

השירות האזרחי

מניסיון העבר מסלול השירות האזרחי לא ענה לציפיות ממנו, הן ביחס לכמות המשרתים והן ביחס לאיכות השירות. בדגש על השירות בתוך הקהילה, שמידת התרומה שלו ויכולת הפיקוח עליו מוגבלות והוא מהווה פתח להיעדר עשייה אמיתית. בנוסף המסלול אינו מהווה חלופה שוויונית, ואינו נותן מענה לצרכי הצבא בכוח אדם.

לצה"ל זכות ראשונים בבחירת חייליו, היתר יופנו לשירות הלאומי -אזרחי שמשכו כאורך שירות החובה, ויתבצע בגופי חירום וביטחון בלבד.

יעדי גיוס

מטרת החוק היא גיוס משמעותי של חרדים. לפי הצהרת צה"ל, בשנת 2024 ניתן יהיה לגייס 4,800 חרדים, בשנת 2025 - 5,700, ומשנת 2026 את כל המלש"בים החרדים. זאת בניגוד למוצע בהצעת החוק המתייחסת לגיוס אחוזים בודדים מכלל המלש"בים החרדים, שמונים כיום כ-90,000. בנוסף, יעדי הגיוס המוצעים כוללים מסלולים מקוצרים ושירות לאומי אזרחי, שאין מקום לכלול אותם ביעדי הגיוס. צורכי הביטחון הם מיידיים ודוחקים והמספרים המוצעים אינם נותנים לכך מענה.

במקום יעדי גיוס, קונספט שכשל בעבר יש לקבוע חובת גיוס לכל למעט מכסה מצומצמת של מצטיינים שיבחרו בהליך ממלכתי ושקוף.

משך השירות

הצעת החוק מאפשרת מסלול מקוצר לציבור החרדי (שלב ב') שהתועלת הצבאית ממנו מועטה והוא נמנה באופן זהה לשירות מלא. הדבר לא נותן מענה לצרכי הצבא כיום ואף מהווה אפליה. עד לא מזמן קיומם של מסלולים אלו היווה גם פתח לתרגילים חשבונאיים ולמדידה בעייתית של משרתים חרדים.

שירות צבאי, גם של חרדים, לא צריך לכלול מסלולים מקוצרים.

הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 26)

כותרת בסעיף הצעת החוק	סעיף בהצעת החוק הקיימת	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
תיקון סעיף 2	בחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו – 1986 (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 2, בפסקה (3), אחרי "שבתוספת" יבוא "הראשונה"	בהצעת החוק נוספו תוספות שקובעות יעדי גיוס שנתיים ("תוספת שנייה") ותנאים בהם ישיבה מוחרגת מקיצוץ תקציב התמיכות ("תוספת שלישית"). הסעיף מציע תיקון טכני ההופך את התוספת הקיימת בחוק שירות ביטחון ומתייחסת לגיל הגיוס לתוספת "ראשונה", על מנת לאפשר את התוספות החדשות שאחריה.	כיוון שמתווה המכון מתנגד לקביעת יעדי גיוס מספריים שהרי חובת הגיוס חלה על כלל המלש"בים, וכן להחרגת ישיבות מפרות מקיצוץ התמיכות, מוצע למחוק את הסעיף ולהותיר רק את התוספת הקיימת בחוק.	ביטול הסעיף
החלפת פרק ג' 1 פרק ג': 1 שילוב תלמידי ישיבות ובוגרי מוסדות חינוך חרדיים סימן א': מטרה והגדרות				
מטרה	26ב. מטרתו של פרק זה לצמצם את אי-השוויון בגיוס לשירות סדיר, לרבות באמצעות שילוב של בני הציבור החרדי בשירות לאומי-אזרחי, ולקדם את השתלבותם בשוק התעסוקה ואת תרומתם למשק המדינה, והכול תוך הכרה בחשיבות לימוד התורה.	סעיף המטרה של החוק מצהיר כי כוונתו לצמצם את אי-השוויון הנובע מאי-הגיוס של חרדים לצבא ולשירות הלאומי, וכן מציב מטרה כלכלית של קידום השתלבות החרדים בתעסוקה ותרומתם למשק המדינה.	על פי עמדת המכון, מטרת פרק זה להביא לגיוס הצעירים החרדים לאור עיקרון השוויון וצורכי הביטחון ולכן המטרה הכלכלית-תעסוקתית, ככל שהיא חשובה, אינה עניינו של חוק זה ומוצע לבטלה. מוצע להגדיר את גיוס החרדים כמטרה מפורשת ולא להסתפק במטרה של צמצום אי-השוויון, במיוחד על רקע המצב המשפטי השורר כיום (בניגוד למועד ניסוח הצעת החוק) בו גיוס החובה חל בשווה על כלל האוכלוסייה, כך שהחוק החדש יצמצם בפועל את השוויון ולא את אי-השוויון.	26ב. מטרתו של פרק זה להביא לגיוס הצעירים החרדים לשירות ביטחון לאור עיקרון השוויון ועל רקע הצרכים הביטחוניים של מדינת ישראל, תוך מתן כלים נוספים וייחודיים להבטחת מטרה זו בהתאמה למגזר המדובר, ותוך הקפדה על קדימות צורכי הצבא על פני השירות לאומי-אזרחי; להסדיר מתן פטור לקבוצה מצומצמת של לומדי תורה מצטיינים, מתוך הכרה

כותרת בסעיף הצעת החוק	סעיף בהצעת החוק הקיימת	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
			בנוסף, כיון שעמדת המכון היא כי שירות לאומי-אזרחי יכול להיעשות רק לאחר שנתיים מענה לצרכי הצבא, יש לציין את הדבר מפורשות. עוד מוצע כי ההכרה בחשיבות לימוד התורה תנוסח ביחס למתן פטור לקבוצה מצומצמת של לומדי תורה מצטיינים בלבד ולא כעקרון כללי, וזאת על מנת למנוע פרשנות רחבה שתרוקן את הסדרת גיוס בני הישיבות מתוכן. לאור הקשיים הצפויים בגיוס בפועל של בני הישיבות, מוצע לכלול גם את הסנקציות הכלכליות המתאימות כאחת ממטרות החוק. בפועל יתכן כי הסנקציות הללו יובילו גם להשתלבות בתעסוקה, למרות שמוצע להשמיט מטרה זו ממטרות החוק.	בחשיבות לימוד תורה; ולקבוע את מניעת ההטבות והסנקציות הכלכליות המתאימות כנגד אלו שלא ימלאו את חובת השירות על פי חוק.
הגדרות	26ג. בפרק זה – "הכשרה תעסוקתית מיועדת" – כל אחד מאלה: (1) הכשרה שאישר שר הכלכלה והתעשייה, המיועדת לקידום שילובם המקצועי בתעסוקה של תלמידי ישיבה, לרבות פעילות הכוונה מקצועית; (2) לימודים להשלמת השכלה ל-12 שנות לימוד או להשלמת תעודת בגרות או מכינה ללימודים אקדמיים, שאישר שר החינוך, או השכלה אחרת שאישר שר הכלכלה והתעשייה על פי אמות מידה שקבע בשים לב לצורכי הצבא; (3) לימודים לקראת תואר מוכר כמשמעותו בחוק המועצה להשכלה	סעיף זה כולל הגדרות הרלוונטיות לסעיפים הבאים בפרק. ההגדרה הראשונה היא למושג "הכשרה תעסוקתית מיועדת" המופיע בהצעת החוק וכן מוגדרים המושגים "חוק שירות לאומי-אזרחי", "ישיבה", "צו דחיית שירות" ו"שירות לאומי-אזרחי".	מוצע לבטל את ההגדרה ל"הכשרה תעסוקתית מיוחדת", בשל מתווה המכון המציע שדחיית השירות תוגבל עד גיל 20 ולאחריה יחויבו כולם להתגייס. כמו כן, מוצע להוסיף את ההגדרה לשנת גיוס, אשר נכללה בפרק היעדים, לצורך קביעת מועדי חובות הדיווח על מספרי המתגייסים ולצורך מבסת הפטור המצומצמת המתאפשרת בכל שנת גיוס על פי מתווה המכון לתלמידי ישיבה מצטיינים.	26ג. בפרק זה – "חוק שירות לאומי-אזרחי" – חוק שירות לאומי-אזרחי, התשע"ד – 2014. "ישיבה" – ישיבה או כולל שמתקיימים בהם לימודים תורניים, המופעלים על ידי עמותה או חברה לתועלת הציבור והכלולים ברשימה שגיבש לעניין זה שר הביטחון לפי סעיף 26יא. "צו דחיית שירות" – צו שנתיים לפי סעיף 26ד. "שירות לאומי אזרחי" – כהגדרתו בחוק שירות לאומי אזרחי. "שנת גיוס" – שנה המתחילה ביום 1 ביולי והמסתיימת ביום 30 ביוני בשנה העוקבת.

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק הקיימת	כותרת בסעיף הצעת החוק
			גבוהה, התשי"ח-1958, הדרושים לצורך עיסוק במקצוע שקבע שר הכלכלה והתעשייה, בצו, לאחר שהשתכנע כי קיים מחסור במשק בעובדים באותו מקצוע; "חוק שירות לאומי-אזרחי" - חוק שירות לאומי-אזרחי, התשע"ד – 2014 "ישיבה"- ישיבה או כולל שמתקיימים בהם לימודים תורניים, המופעלים על ידי עמותה או חברה לתועלת הציבור והכלולים ברשימה שגיבש לעניין זה שר הביטחון לפי סעיף 26א. "צו דחיית שירות" – צו שניתן לפי סעיף 26ד. "שירות לאומי אזרחי" – כהגדרתו בחוק שירות לאומי אזרחי.	

כותרת בסעיף הצעת החוק	סעיף בהצעת החוק הקיימת	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	(ה) סעיף חליפי מוצע
סימן ב': דחיית שירות ושילוב בשירות סדיר ובשירות לאומי-אזרחי				
דחיית שירות לתלמידי ישיבות	26ד. שר הביטחון, רשאי, לבקשת מיועד לשירות ביטחון שהוא תלמיד ישיבה, לדחות, בצו, את מועד התייצבותו לשירות סדיר, אם מצא כי מתקיימים לגביו כל התנאים לדחיית שירות כאמור בסעיף 26 וראה לנכון לעשות כן בהתחשב בצרכי הביטחון ובהיקף הכוחות הסדירים.			
תנאים לדחיית שירות של תלמיד ישיבה	26ה. התנאים לדחיית שירותו של מיועד לשירות ביטחון שהוא תלמיד ישיבה, לפי סעיף 26ד, הם כמפורט להלן: (1) הוא לומד בישיבה לימודים תורניים, באופן סדיר, בהיקף של לפחות 45 שעות בשבוע, ובכולל - מ-40 שעות בשבוע, למעט בתקופות חופשה שקבע שר הביטחון;	סעיף זה קובע תנאים לדחיית שירות של תלמיד ישיבה, ובהם היקף שעות הלימודים הנדרשות ואי-עיסוק בעיסוקים נוספים, וכן קובע קיצור השעות במקרה של תלמיד הנמצא בהכשרה תעסוקתית והיתר עבודה חלקי לתלמיד שמלאו לו 22 שנים והוא נשוי. יצוין כי בהמשכה של הצעת החוק נקבע כי דחיית השירות תהיה עד לגיל 23 ולאחריה ינתן פטור קבוע (למעט הוראת מעבר לתקופה קצובה בה ינתן הפטור כבר בגילי 21-22).	מתווה המכון מציע קיצור תקופת דחיית השירות לגיל 20 (במקום גיל 23 בהצעת החוק), שלאחריו חובת שירות ולא פטור. לכן, מוצע לבטל את ההיתר להכשרה תעסוקתית מיועדת שאינו נוגע לגילי 18-20. יצוין כי הנוסח המוצע זהה לנוסח המופיע בנוגע לישיבות ציוניות גבוהות בסעיף 22ב לחוק שירות ביטחון. כיון שמדובר במסלול דומה, אין מקום עוד להבחנה בין המסלולים.	26ה. התנאים לדחיית שירותו של מיועד לשירות ביטחון שהוא תלמיד ישיבה, לפי סעיף 26ד, הם כמפורט להלן: (1) הוא לומד בישיבה לימודים תורניים, באופן סדיר, בהיקף של לפחות 45 שעות בשבוע, ובכולל - מ-40 שעות בשבוע, למעט בתקופות חופשה שקבע שר הביטחון;
	(2) הוא אינו עוסק בכל עיסוק נוסף על לימודיו בישיבה, ואולם - (א) רשאי מיועד לשירות ביטחון לעבור הכשרה תעסוקתית מיועדת; (ב) רשאי מיועד לשירות ביטחון שהוא נשוי ושמלאו לו 22			(2) הוא אינו עוסק בכל עיסוק נוסף על לימודיו בישיבה; בפסקה זו, "עיסוק" - עבודה שמקובל לקבל בעבודה שכר, בין שהיא נעשית בשכר ובין שהיא נעשית שלא בשכר, ולרבות כל עיסוק אחר שקבע שר הביטחון;

כותרת בסעיף הצעת החוק	סעיף בהצעת החוק הקיימת	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	(ה) סעיף חליפי מוצע
	שנים, לעסוק בעיסוק נוסף על לימודיו בישיבה, ובלבד שלא יעסוק בעיסוק כאמור בשעות הלימודים בישיבה כאמור בפסקה (1) לעניין פסקה זו, "עיסוק" - עבודה שמקובל לקבל בעבודה שכר, בין שהיא נעשית בשכר ובין שהיא נעשית שלא בשכר, ולרבות כל עיסוק אחר שקבע שר הביטחון;			
	(3) הוא קיים את חובותיו לפי חוק זה, ובכלל זה התייצב לרישום ולבדיקה רפואית לפי סעיפים 3 ו-5;			
	(4) הוא הצהיר, בתצהיר בכתב שניתן לפי סעיף 15 לפקודת הראיות, כי מתקיימים בו התנאים שבפסקאות (1) עד (3);			
	(5) בעל תפקיד בישיבה שבה הוא לומד, שהוא מורשה חתימה של העמותה או החברה לתועלת הציבור המפעילה את הישיבה, הצהיר בתצהיר בכתב שניתן לפי סעיף 15 לפקודת הראיות, כי מתקיים במיועד לשירות ביטחון התנאי שבפסקה (1), והתחייב כי אם יחדל להתקיים במיועד לשירות ביטחון התנאי האמור, יודיע על כך לפוקד תוך 21 ימים;			
	(6) תנאים נוספים שקבע שר הביטחון, באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת.			
מתן צו דחיית שירות	126. (א) צו דחיית שירות יינתן לתקופה שלא תעלה על שנה. (ב) שר הביטחון רשאי לחזור ולתת למבקש צו דחיית שירות, עד הגיעו לגיל הפטור מהגדרתו בסעיף 26; (ג) ביקש מיועד לשירות ביטחון לחזור ולקבל צו דחיית שירות כאמור בסעיף קטן (ב), יצרף בקשה כאמור תצהירים והתחייבות כאמור בסעיף 26(4) ו-(5).	בהצעת החוק מוצע כי דחיית השירות תינתן משנה לשנה עד לגיל 23 (למעט הוראת מעבר לתקופה קצובה בה ינתן הפטור מוקדם יותר). סעיף זה מתיר את דחיית השירות ומעגן את גיל הפטור.	עמדת המכון היא כי מכוח עקרון השוויון ובשים לב לצרכי הצבא אין מקום עוד לפטור מחובת שירות ויש לחייב את כלל המועמדים לשירות בטחון להתייצב לשירות, למעט מבסה מצומצמת של מצטיינים אשר יוכלו לקבל פטור בגיל 20. לאור זאת, מוצע לבטל את אפשרות הפטור. יחד עם זאת, מתוך התחשבות במבנה מערכת החינוך החרדית ומתוך הכרה בחשיבות לימוד התורה, מוצע לאפשר לשר הבטחון לדחות את השירות עד לגיל 20. גיל זה נקבע כנקודת איזון בין שיקולים אלה לבין צורכי הצבא בגיוס צעירים בגיל שבו עודם כשירים לשירות קרבי ותומך לחימה בבסיסים	126. (א) צו דחיית שירות יינתן לתקופה שלא תעלה על שנה. (ב) שר הביטחון רשאי לחזור ולתת למבקש צו דחיית שירות, עד הגיעו לגיל הפטור מהגדרתו בסעיף 26; (ג) ביקש מיועד לשירות ביטחון לחזור ולקבל צו דחיית שירות כאמור בסעיף קטן (ב), יצרף בקשה כאמור תצהירים והתחייבות כאמור בסעיף 26(4) ו-(5).

כותרת בסעיף הצעת החוק	סעיף בהצעת החוק הקיימת	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	(ה) סעיף חליפי מוצע
	והתחייבות כאמור בסעיף 26(4) ו-5).		רחוקים מן הבית וללא תשלומי משפחה המכבידים על תקציב הביטחון. זאת לאור מחקרי המכון המצביעים על גיל הנישואין הממוצע לגברים חרדים העומד על 23 וגיל הילד הראשון העומד במוצע על גיל 24. יצוין עוד כי גם במקרא גיל 20 הוא גיל "יוצא צבא".	
שירות סדיר עם פקיעת תוקפו של צו דחיית שירות או ביטולו	26. פקע תוקפו של צו דחיית שירות או בוטל הצו, יחולו על המיועד לשירות ביטחון הוראות סעיף 13.			
שירות לאומי אזרחי	26ח. (א) מיועד לשירות ביטחון שביתן לו צו דחיית שירות ושמלאו לו 20 שנים, ואם הוא נשוי - שמלאו לו 19 שנים, רשאי פוקד, מיוזמתו, לפי בקשת המיועד לשירות ביטחון או לפי פניית הרשות לשירות אזרחי, לאשר את שירותו בשירות לאומי - אזרחי, לאחר שבחן את כל אפשרויות הצבתו בשירות סדיר, ובלבד שהמיועד לשירות ביטחון הסכים לאמור.	הסעיף מאפשר לבן ישיבה מיועד לשירות ביטחון ושירותו נדחה לשרת בשירות לאומי אם מלאו לו 20 שנים, ובמקרה שהוא נשוי – כבר מגיל 19.	במתווה המכון הודגש כי שירות לאומי-אזרחי יתאפשר לבן ישיבה מיועד לשירות ביטחון רק במידה ולא התאפשר שירות צבאי. בנוסף, וכדי למנוע את האפשרות כי מרבית המגויסים ממגזר זה ישרתו בשירות לאומי-אזרחי, נוספה מגבלה של 50% מסך המתגייסים באותו מחזור. כמו כן, נמחקה האפשרות להתחיל שירות לאומי אזרחי לנשואים בגיל 19, על מנת שלא לתת עדיפות לשירות הלאומי על פני השירות הצבאי.	26ח. (א) תלמיד ישיבה המיועד לשירות ביטחון שביתן לו צו דחיית שירות מכוח הוראות פרק זה ושמלאו לו 20 שנים, רשאי פוקד, מיוזמתו, לפי בקשת המיועד לשירות ביטחון או לפי פניית הרשות לשירות אזרחי, לאשר את שירותו בשירות לאומי - אזרחי, לאחר שבחן את כל אפשרויות הצבתו בשירות צבאי סדיר ומצא כי לא ניתן לעשות כן, ובלבד שהמיועד לשירות ביטחון הסכים לאמור. מספר המיועדים לשירות ביטחון שיאושר להם לשרת בשירות לאומי אזרחי לא יעלה על 50% מבין תלמידי הישיבה בכל שנת גיוס.
(ב) אישר פוקד את שירותו של מיועד לשירות ביטחון בשירות לאומי-אזרחי, לפי הוראות סעיף קטן (א), ידחה שר הביטחון, בצו, את מועד התייצבותו לשירות סדיר לצורך ביצוע השירות הלאומי-אזרחי.				
(ג) מי ששירת בשירות לאומי-אזרחי כאמור בסעיף זה וניתן לו אישור על השלמת השירות לפי סעיף 12 לחוק שירות לאומי-אזרחי, פטור מחובת שירות סדיר.				
(ד) לא הושלמה תקופת השירות הלאומי-אזרחי של מיועד לשירות ביטחון, בנסיבות כאמור בסעיף 23(ב) לחוק שירות לאומי-אזרחי, יראו לענין הוראות פרק זה את תקופת השירות הלאומי-אזרחי שביצע, בתקופת דחיית שירות מכוח צו דחיית שירות, אשר פקע ביום הפסקת השירות הלאומי -אזרחי.				

כותרת בסעיף הצעת החוק	סעיף בהצעת החוק הקיימת	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	(ה) סעיף חליפי מוצע
	(ה) על אף האמור בסעיף קטן (א), בתקופה שמיום תחילתו של חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 26) (שילוב תלמידי ישיבות), התשפ"ב–2022 עד תום שלוש שנים מהיום האמור, יקראו את סעיף קטן (א) כך שבמקום "20 שנים ואם הוא נשוי - שמלאו לו 19 שנים" יבוא "19 שנים".	הסעיף מאפשר שירות לאומי אזרחי באישור הפוקד כבר מגיל 19 (ולא 20), גם לתלמידי ישיבות שאינם נשואים.	מוצע לבטל את הסעיף, על מנת שלא לתת לשירות הלאומי-אזרחי קדימות כרונולוגית על פני השירות הצבאי שעלול להפוך לקדימות בפועל.	ביטול הסעיף
	בפרק היעדים של הצעת חוק זו (סעיף 26 י"ח) מופיעה חובת דיווח של השר הממונה על השירות הלאומי-אזרחי לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת על מספר משרתי השירות הלאומי-אזרחי והגופים המקבילים, וכן חובת פרסום של הדיווח ברשומות. בהצעת החוק מופיעה גם חובת דיווח לממשלה (נוסף לדיווח לכנסת). בעניין זה יוער כי בחוק השירות הלאומי-אזרחי קיימת בסעיף 35 חובת דיווח לכנסת, הכוללת, בין היתר, דיווח על מספר המשרתים בשירות לאומי אזרחי. בסעיף 18 לחוק זה מופיעה חובת פרסום הכוללת את שמות הגופים המפעילים, כהגדרתם בחוק שירות לאומי-אזרחי, תחום השירות שלהם ומספר המשרתים בהם בשנה שקדמה לפרסום.	לאור המלצת המכון על ביטול היעדים, מוצע להעביר את חובת הדיווח, ככל שהיא נדרשת מעבר לחובות הדיווח והרישום הקבועות בחוק שירות אזרחי-לאומי, לפרק זה. כמו כן, מוצע כי נוסף לפרסום ברשומות המופיע בהצעת החוק, תתווסף חובת פרסום גם באתר הרשות לשירות לאומי-אזרחי. עוד מוצע כי מועד הדיווח והפרסום ייקבע לחודש דצמבר, על מנת לסנכרן דיווח זה עם מועד הדיווח לכנסת הקבוע בסעיף 35 לחוק שירות לאומי-אזרחי ולא להכביד על הרשות לשירות לאומי-אזרחי ועל הכנסת בדיווחים ובדיונים כפולים. ביחס לחובת הדיווח לממשלה הקבועה בהצעת החוק, לא ברור מה טיבה ולשם מה היא נדרשת ולפיכך מוצע להסירה.	(ו) השר הממונה על השירות הלאומי-אזרחי ידווח לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, אחת לשנה בחודש דצמבר, לגבי השנה שקדמה למועד הדיווח, על העניינים הבאים: (1) מספר המשרתים בשירות לאומי-אזרחי שהחלו לשרת באותה שנת גיוס; (2) מספר המשרתים בשירות לאומי-אזרחי בחלוקה לגופים המפעילים; (3) השוואה לשנים קודמות. (ז) דיווח כאמור בסעיף קטן (ה), יפורסם באותו מועד בהודעה ברשומות ובאתר הרשות לשירות לאומי אזרחי.	

כותרת בסעיף הצעת החוק	סעיף בהצעת החוק הקיימת	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	(ה) סעיף חליפי מוצע
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי	בחוק שירות לאומי-אזרחי התשע"ד – 2014 – (1) בסעיף 1 בהגדרה "שירות לאומי-אזרחי", במקום "למי שהופנה על ידי פוקד לפי הוראות פרק ג'1 לחוק שירות ביטחון" יבוא "לאוכלוסיית היעד כאמור בסעיף 2"	תיקון זה התייחס לנוסח קודם של סעיף 1 בחוק שירות לאומי-אזרחי. מאז הצעת החוק נוסח הסעיף תוקן כך שכבר היום מוגדר כשירות לפי חוק זה מי שמתקיימת לגביו הוראת סעיף 2 ולפיכך תיקון זה אינו נדרש	עמדת המכון היא כי יש לבטל את השירות הלאומי-אזרחי במתכונתו הנוכחית ולהותיר שירות אזרחי-ביטחוני בלבד, אשר ניתן לבצעו בגופים המפורטים בסעיף 4 לחוק בלבד. לאור זאת, מוצע לבטל את הגדרת "רשות ציבורית" ו"שירות אזרחי חברתי" המופיעות בסעיף ההגדרות. שירות אזרחי ביטחוני מסייע לצרכים הביטחוניים שבפניהם ניצבת מדינת ישראל ומאפשר פיקוח הדוק יותר על ביצועו ויעילותו.	בסעיף 1 – ההגדרות "רשות ציבורית" ו"שירות אזרחי חברתי" – ימחקו.
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי-אוכלוסיית היעד	(2) במקום סעיף 2 יבוא: 2. הרשות תפנה כל אחד מאלה לגוף מפעיל לשם ביצוע שירות לאומי-אזרחי: (1) מיועד לשירות ביטחון שהסכים לשרת בשירות לאומי-אזרחי ושפוקד אישר את שירותו כאמור לפי הוראות סעיף 26 לחוק שירות ביטחון. (2) מי ששר הביטחון פטר אותו מחובת שירות סדיר לפי הוראות פרק ג'1 לחוק שירות ביטחון, ובלבד שטרם מלאו לו 29 שנים והגיש לרשות בקשה לשרת בשירות לאומי-אזרחי.	הצעת החוק מציעה להפנות לשירות לאומי-אזרחי הן מיועדים לשירות ביטחון מכוח סעיף 26 ח והן מי ששר הביטחון פטר אותו מחובת שירות ביטחון כל עוד לא הגיע לגיל 29.	עמדת המכון היא כי אין לפטור משירות ביטחון ולפיכך אין מקום ליצירת מסלול זה. יתירה מזאת, קיים חוק אשר מאפשר התנדבות לשירות אזרחי לאלו הפטורים משירות צבאי וזהו חוק שירות אזרחי, תשע"ז – 2017. לפיכך לא ברור מדוע נדרש לקבוע כי אלו הפטורים משירות בשל השתייכותם למגזר החרדי יופנו לנתיב שונה מיתר הפטורים. גם במישור המהותי, אין מקום להפנות אזרחים אלה לשירות אזרחי-לאומי. חוק שירות אזרחי-לאומי מסדיר מסגרת המהווה תחליף לשירות צבאי, ונקבע בה, בין היתר, כי במידה ושירות זה אינו מבוצע כנדרש ניתן לשוב לשירות הצבאי הסדיר. עירוב מסלולים אלה עלול לייצר קשיים תפעוליים במסגרות, בשל המעמדות השונים. בנוסף, יש לתת תשומת לב לכך שהפניית המלש"בים למסלול זה מאפשרת למנותם במבסת יעדי הגיוס לשירות לאומי-אזרחי, ובהתאם להגדרת יעדים אלה – גם כחלק מיעדי	(2) בסעיף 2 - (א) בסעיף קטן (א), בפסקה (1) במקום "21" יבוא "20 וטרם מלאו לו 24". (ב) בסעיף קטן (א), בפסקה (2) המילים "לפני פקיעתו ביום י"א בתמוז התשפ"ג (30 ביוני 2023)" – ימחקו.

כותרת בסעיף הצעת החוק	סעיף בהצעת החוק הקיימת	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	(ה) סעיף חליפי מוצע
			הגיוס השנתי הכולל. גם בשל כך יש לבטל את האפשרות לראות בכך שירות לאומי-אזרחי. לאור זאת, מוצע לתקן את הוראות הסעיף כפי שהן כיום ולשנות את גיל השירות האזרחי לגיל 20. לחלופין, ניתן להותיר בהצעת החוק המקורית את ס"ק (1) בלבד.	
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי-שירות חברתי			בשים לב לאי הסדרים אשר התגלו בשירות האזרחי-חברתי וכן על מנת להבטיח כי השירות האזרחי יהיה דומה במהותו ובמטרותיו לשירות הצבאי הסדיר, מוצע על פי מתווה המכון לבטל את השירות האזרחי-חברתי ולפיכך מוצע לבטל את סעיף 3 המגדיר אותו.	סעיף 3 - יימחק
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי-ביטחוני-משך השירות			סעיף קטן 4(ב) נותן התייחסות מיוחדת לשירות ביחידות הסמך של משרד ראש הממשלה שתכלית פעילותן היא ביטחון המדינה ותושביה, וקובע כי שירות זה יהיה לתקופה של שנתיים והיקף תנאי השירות ייקבעו על ידי ראש הגוף בו מבוצע השירות. התקופה שנקבעה בהוראת החוק המקורית זהה לתקופת השירות שנקבעה בסעיף 7(א)(2) לשירות אזרחי-ביטחוני בכלל, אשר עמדה על שנתיים. בשים לב לכך שהצעת התיקון כוללת הארכה של תקופת השירות והתאמתו למשך השירות הצבאי הסדיר, בוצעה התאמה אשר משווה את תקופת השירות בכל היחידות בהן מבוצע שירות אזרחי-ביטחוני. יתר ההוראות אשר קובעות כי בגופים אלה היקף ותנאי השירות ייקבעו על ידי ראש הגוף נותרו בעינם.	בסעיף 4 לחוק – (1) בסעיף קטן (ב) במקום הרישה עד המילים "שירות כאמור" יבוא "הוראות סעיפים 7(א)(1) ו-2, 8(ד) ופרט 4 בתוספת לא יחולו על שירות בגוף כאמור בסעיף (א)(1)";

כותרת בסעיף הצעת החוק	סעיף בהצעת החוק הקיימת	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	(ה) סעיף חליפי מוצע
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי- שירות אזרחי ביטחוני- ביטול מכסות			סעיף קטן 4(ג) קובע מכסות שירות של מאה משרתים בגוף המפורט בסעיף 4(א)(7) - אגודת מגן דוד אדום, ומאה משרתים נוספים בגופים המפורטים בסעיף 4(א)(8) - גופים בפריסה ארצית שעיקר עיסוקם בהצלת חיי אדם וגופים שעזרתם נדרשת באופן מיידי לזיהוי קורבנות אסון. בשים לב לכך שעל פי עמדת המכון, ממילא הפנייה לשירות הלאומי-אזרחי תיעשה רק לאחר מילוי צורכי הצבא, וכן נוכח קביעת המכסה המקסימלית של המשרתים בשירות לאומי-אזרחי על מחצית מבין תלמידי הישיבה המלש"בים בכל שנת שירות, אין צורך עוד במכסות אלה.	(2) סעיף קטן (ג) – בטל.
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי- מקום השירות			כחלק מביטול השירות האזרחי-חברתי וכפועל יוצא מביטול הגדרת רשות ציבורית או תאגיד, מוצע לבטל את סעיף 5(ב) לחוק.	בסעיף 5(ב) במקום "לרשות ציבורית או לתאגיד שמתקיימים בהם התנאים האמורים בסעיף 14" יבוא "גוף מפעיל".
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי- הוראות לעניין ביצוע השירות	(3) בסעיף 6(ז)(2), במקום "מיועד לשירות ביטחון" יבוא "אדם, לפי הוראות סעיף 2";		כחלק מביטול השירות האזרחי-חברתי מוצע לתקן את סעיף 6, המסדיר את נושא ניגוד העניינים, והאבחנה בין הגופים השונים.	בסעיף 6 – (1) בסעיף קטן (ז), בפסקה (1) במקום המילים "בגוף מפעיל שהוא רשות ציבורית" יבוא "גופים כאמור בסעיף 4(א)(1) עד (6)" (2) בסעיף קטן (ז), בפסקה (2) במקום המילים "בגוף מפעיל שאינו רשות ציבורית" יבוא "גופים כאמור בסעיף 4(א)(7) עד (8)." (3) בסעיף קטן (ח), בפסקה (1) המילים "שיחולו על משרתים בשירות אזרחי-ביטחוני בלבד" – יימחקו.

כותרת בסעיף הצעת החוק	סעיף בהצעת החוק הקיימת	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	(ה) סעיף חליפי מוצע
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי- תקופת השירות			מוצע להעלות את היקף ומשך השירות בשירות האזרחי-לאומי כך שבכלל יהיה חופף למשך השירות הצבאי, וכן להעלות את היקף השעות ל-40 שעות שבועיות, למעט במקרים חריגים.	בסעיף 7 – תחת סעיף (א) יבוא – (א)(1) משרת בשירות לאומי-אזרחי ישרת בהיקף שלא יפחת מ-40 שעות שבועיות. (2) על אף האמור בסעיף קטן (1), משרת רשאי לשרת בהיקף שלא יפחת מ-36 שעות שבועיות, באישור המנהל ומנימוקים מיוחדים שיירשמו. (3) משך השירות יהיה ליוצא-צבא גבר, בהתאם לזמן השירות שנקבע בסעיף 15 לחוק שירות ביטחון וליוצא-צבא אישה, בהתאם לזמן השירות שנקבע בסעיף 16 לחוק שירות ביטחון.
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי- אישור גוף מפעיל			כחלק מביטול השירות האזרחי – חברתי מוצע לתקן את הגדרת מפעיל כך שיכלול אך ורק גופים המנויים בסעיף 4.	בסעיף 14 – (1) בסעיף קטן (ב), תחת פסקאות (1) ו-(2) יבוא "אחד הגופים המנויים בסעיף 4". (2) בסעיף קטן (ג) במקום הקטע המתחיל במילים "לרשות ציבורית" ועד המילים "להגדרה "רשות ציבורית" יבוא "לגופים כאמור בסעיף 4(א)(1) עד (6)". (3) סעיף קטן (ד) – בטל. (4) בסעיף קטן (ה), בפסקה (1) – המילים "בתחומי השירות כאמור בסעיף 3" – יימחקו.

כותרת בסעיף הצעת החוק	סעיף בהצעת החוק הקיימת	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	(ה) סעיף חליפי מוצע
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי-תנאים נוספים לגוף מפעיל			כחלק מביטול השירות האזרחי-חברתי והותרת שירות אזרחי-ביטחוני בלבד, מוצע לתקן את סעיף 15.	בסעיף 15(ב) המילים "לעניין גוף מפעיל בשירות אזרחי-ביטחוני" – יימחקו.
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי-חובות גוף מפעיל			כחלק מביטול השירות האזרחי-חברתי והגדרת רשות ציבורית כפועל יוצא והותרת שירות אזרחי-ביטחוני בלבד, מוצע לתקן את סעיף 16.	בסעיף 16 – (1) בסעיף קטן (א) המילים "שמשותפים בו משרתים בשירות אזרחי-ביטחוני" – יימחקו. (2) בסעיף קטן (ב) הקטע המתחיל במילים "המפורטים להלן:" ופסקאות (1) ו-(2) – יימחקו.
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי-הפסקת שירות	(4) בסעיף 23 – (א) בסעיף קטן (ב) – (1) במקום הרישא יבוא "המנהל יודיע לפוקד אם התקיימה נסיבה מהנסיבות כמפורט להלן, לגבי מיועד לשירות ביטחון שאושר להציבו בשירות לאומי-אזרחי כאמור בסעיף 2(1), בתוך 7 ימים מיום התקיימות אותה נסיבה; (2) בפסקה (1), במקום "הוא נוכח" יבוא "המנהל נוכח", ובמקום "יבצע מיועד לשירות ביטחון" יבוא "יבצע המיועד לשירות ביטחון"; (3) בפסקאות (2) ו-(3), במקום "של משרת" יבוא "של המיועד לשירות ביטחון".		בשים לב לביטול ההבחנה בסעיף 2, המאפשרת ביצוע שירות לאומי-אזרחי גם לאחר גיל הפטור – אין צורך בתיקון זה.	ביטול הסעיף
(ב) בסעיף קטן (ג), המילים "או משרת בשירות לאומי-אזרחי, לפי העניין" – יימחקו, ובמקום "הוראת סעיף 26ח(ב) או 26י(ב) יבוא "הוראות סעיף 26ח(ד)"				

כותרת בסעיף הצעת החוק	סעיף בהצעת החוק הקיימת	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	(ה) סעיף חליפי מוצע
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי-מניעת פגיעה באורח חיי העובדים בגוף המפעיל			תיקון סעיף 33 עוסק במניעת פגיעה במעמדה של אישה במסגרת השירות. מוצע להוסיף לכך אי פגיעה כללית באורח חיים של עובדי הגוף המפעיל.	בסעיף 33, לאחר המילים "של אישה" יבוא: "ולא ייפגע אורח חייו של עובד בגוף המפעיל".
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי-דיווח לכנסת			הוספת סעיף המחייב את פרסום הנתונים המדווחים לכנסת בדבר השירות הלאומי-אזרחי (מופיע בסעיף 26ח).	בסעיף 35, בסופו יבוא: "(5) השר יפרסם הודעה ברשומות ובאתר האינטרנט של הרשות, אחת לשנה במהלך חודש דצמבר, את האמור בפסקאות (1) עד (4)."
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי-תוקף	בסעיף (5) - סעיף 36 - בטל	הסעיף מבטל את מועד פקיעת חוק השירות הלאומי-אזרחי.		
תיקון חוק שירות לאומי אזרחי-הוראות מעבר				מי שהחל לשרת בשירות לאומי-אזרחי שאינו שירות אזרחי-ביטחוני ערב תחילתו של חוק זה, יחולו עליו הוראות חוק זה, עד תום תקופת שירותו.

כותרת הסעיף בהצעת החוק	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
שירות סדיר מקוצר	26ט. (א) מיועד לשירות ביטחון שקיבל צו דחיית שירות ושמלאו לו 21 שנים, שמתקיים בו האמור בפסקאות (1) או (2), יפטור אותו שר הביטחון, בצו, משירות סדיר מעבר לתקופות השירות המנויות באותן פסקאות: (1) הוא שירת בשירות סדיר של שלושה חודשים במסלול ייעודי שבין מטרותיו הכשרה לשירות במערך המילואים כהגדרתו בחוק שירות המילואים (בסעיף קטן זה - מערך המילואים) (2) הוא שירת בשירות סדיר של שלושה שבועות במסלול ייעודי שמטרתו הכשרה לתפקידי חירום והצלה לשם שירות במערך המילואים, וכן השלים את השתתפותו בהכשרה תעסוקתית מיועדת. (ב) מיועד לשירות ביטחון שקיבל צו דחיית שירות, שמלאו לו 21 שנים וששירת במסלול ייעודי כאמור בסעיף קטן (א)(2) או שהצהיר על כוונתו לשרת במסלול ייעודי כאמור, והוא עובר הכשרה תעסוקתית מיועדת בהיקף העולה על 30 שעות שבועיות, ייתן לו שר הביטחון צו דחיית שירות למשך תקופת ההכשרה גם אם לא מתקיימים בו התנאים שבסעיף 26ה.	הסעיף קובע כי שר הביטחון יפטור משירות בן ישיבה שמלאו לו 21 שנים והוא מחזיק בדחיית שירות אם ביצע שירות מקוצר בן שלושה חודשים או שלושה שבועות שהכשיר אותו לשירות מילואים. בנוסף נקבע כי אם עובר הבחור הכשרה מקצועית או מתכוון לעשות כן, ידחה שר הביטחון את שירותו לתקופת ההכשרה גם אם לא עמד בתנאי דחיית השירות שנמנו בסעיף 26ה (לימודים סדירים בהיקף נדרש, העדר תעסוקה במקביל, התייצבות לרישום ובדיקות רפואיות וכד').	עמדת המכון היא כי אין מקום להתיר שירות סדיר מקוצר ובוודאי שאין להכיר בשירות זה כשווה ערך לשירות סדיר מלא אשר משכו כיום הוא 30 חודשים ועל פי הצעת חוק של משרד הביטחון יש כוונה להעלותו ל-36 חודשים. הכרה שכזו אינה עולה בקנה אחד עם מטרת החוק ועם עקרון השוויון בגיוס לצבא הסדיר. יחד עם זאת, בידי שר הביטחון נתונה גם היום הסמכות לאפשר מסלולי "הסדר", שיש בהם קיצור של תקופת השירות הצבאי והארכה של כלל תקופת החיול הכוללת לימודים בישיבה, ובלבד שהמסלולים מאפשרים הכשרה צבאית מלאה למסלולים קרביים ושירות מילואים פעיל.	ביטול הסעיף

כותרת הסעיף בהצעת החוק	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
פטור משירות סדיר למי שהגיע לגיל הפטור	26. (א) נדחה שירותו של מיועד לשירות ביטחון לפי הוראות סימן זה, מזמן לזמן, עד הגיעו לגיל הפטור, יפטור אותו שר הביטחון, בצו, מחובת שירות סדיר. (ב) בסעיף זה, "גיל הפטור" - גיל 23. (ג) על אף הוראות סעיף קטן (ב) - (1) בתקופה שמיום תחילתו של חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 26) (שילוב תלמידי ישיבות), התשפ"ב-2022 (בסעיף קטן זה - יום התחילה), עד תום שנתיים מהיום האמור, יהיה "גיל הפטור" - גיל 21; (2) בתקופה שמתום שנתיים מיום התחילה עד תום שלוש שנים מהיום האמור, יהיה "גיל הפטור" - גיל 22.	סעיף זה מחייב את שר הביטחון לתת פטור משירות ביטחון לבן ישיבה ששירותו נדחה והגיע לגיל 23. הצעת החוק כוללת הוראת מעבר אשר למשך תקופה של שנתיים מקדימה את הגיל בו ייתן שר הביטחון פטור חובה לצעירים החרדים לגיל 21, ולמשך שנה נוספת - לגיל 22.	הצעה זו מגבירה את הפגיעה בשוויון, בניגוד למטרת החוק, בכך שהיא קובעת חובת פטור, להבדיל מן המצב אשר היה קבוע בפרק ג'1 אשר רק איפשר לשר הביטחון סמכות למתן הפטור. לפי עמדת המכון אין מקום לתת פטור גורף לכלל האוכלוסיה ולפיכך יש לבטל את הפטור הגורף ולצמצמו אך ורק לקבוצה מוגבלת של תלמידי ישיבה מצטיינים, אשר יקבלו פטור בגיל 20. מוצע כי קבוצה זו לא תעלה על 1,000 בני ישיבה בכל מחזור גיוס בשנה נתונה. כמו-כן, מוצע לקבוע כי בחירת המצטיינים תיעשה בהליך ממלכתי שקוף, במסגרת מבחנים עיוניים ארציים ובהתאם לכללים אשר יקבעו בתקנות, באופן אשר יבטיח כי ייערכו בצורה שוויונית והוגנת.	26. נדחה שירותו של מיועד לשירות ביטחון לפי הוראות סימן זה, מזמן לזמן, עד הגיעו לגיל 20, רשאי שר הביטחון לבקשת מיועד לשירות בטחון, אשר נמצא כמצטיין בתחום לימוד התורה, בהתאם למבחנים עיוניים ארציים ולכללים שייקבעו בתקנות, לפטור אותו בצו מחובת שירות סדיר. מספר מקבלי הפטור מסיבה זו לא יעלה על 1,000 מכל מחזור גיוס בשנה נתונה.
רשימת הישיבות	26. (א) שר הביטחון יגבש את רשימת הישיבות לעניין פרק זה, בהתאם לאמות מידה שיקבע בתקנות, באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת; החלטת שר הביטחון בדבר הכללת ישיבה ברשימה תיעשה בהתחשב בהמלצת ועד הישיבות בארץ ישראל; אין בהוראות סעיף קטן זה כדי למנוע מישיבה לפנות לשר הביטחון בבקשה להיכלל ברשימת הישיבות. (ב) רשימת הישיבות תפורסם באתר האינטרנט של אגף כוח אדם בצבא הגנה לישראל ותוצג לעיון הציבור בלשכות הגיוס האזוריות.	סעיף זה מציע כי לשר הביטחון תהיה אפשרות להסיר ישיבה מרשימת הישיבות שתלמידיה זכאים לדחיית שירות ולפטור, לאחר ששמע את טענות ראש הישיבה, וזאת אם התקיימו תנאים מסוימים. בין	בסעיף זה מוצעים במתווה המכון 3 תיקונים: 1. מוצע לקבוע כי הסרת ישיבה חורגת מן הרשימות המאושרות בהתקיים התנאים האמורים תהיה חובה ולא לשיקול דעת שר הביטחון.	(ג) שר הביטחון יסיר ישיבה מרשימת הישיבות, לאחר שנתן לראש הישיבה הזדמנות לטעון את טענותיו לפניו, אם מצא כי התקיים אחד מאלה: (1) שיעור של 20 אחוזים מקרב תלמידי הישיבה שהם מיועדים

לשירות בטחון, אינו מתייצב לרישום ולבדיקה רפואית לפי סעיפים 3 ו-5 (2) שיעור של 20 אחוזים מקרב תלמידי הישיבה שהם מיועדים לשירות בטחון, אינו מתייצב לשירות סדיר לפי סעיפים 13 ו-14. (3) בעל תפקיד בישיבה שהוא מורשה חתימה כאמור בסעיף 26ה(5) אינו ממלא את חובותיו בהתאם לסעיף האמור; (4) חדל להתקיים בישיבה אחד מהתנאים בהתאם לאמות המידה שקבע שר הביטחון כאמור בסעיף קטן(א); (ד) שר הביטחון רשאי להסיר ישיבה מרשימת הישיבות, לאחר שנתן לראש הישיבה הזדמנות לטעון את טענותיו לפניו, אם התקיימו נסיבות אחרות המצדיקות, לדעת שר הביטחון, את הסרתה מהרשימה. (ה) שר הביטחון יקבע בתקנות הוראות לעניין תלמידי ישיבה שהוסרה מרשימת הישיבות ושעומדים בשאר התנאים לדחיית שירות המפורטים בסעיף 26.	2. מוצע לקבוע את שיעור תלמידי הישיבה שאי התייצבותם לרישום ולבדיקות רפואיות תביא להסרת הישיבה מן הרשימות על שיעור של 20%. 3. מוצע להוסיף סעיף המחייב הוצאת ישיבה מרשימת הישיבות אם 20% מתלמידיה אינם מתייצבים לשירות ביטחון סדיר (ולא רק לרישום ובדיקות רפואיות). כפועל יוצא משתנה מספור הסעיף וחלוקתו הפנימית.	התנאים המצדיקים הסרה מופיע מקרה בו שיעור מסוים מקרב התלמידים אינו מתייצב לרישום ולבדיקות רפואיות, מקרה בו בעל תפקיד בישיבה אינו ממלא את חובותיו וכיוצא בזה.	(1) שיעור מסוים מקרב תלמידי הישיבה שהם מיועדים לשירות ביטחון, אינו מתייצב לרישום ולבדיקה רפואית לפי סעיפים 3 ו-5; שר הביטחון יקבע את השיעור האמור; (2) בעל תפקיד בישיבה שהוא מורשה חתימה כאמור בסעיף 26ה(5) אינו ממלא את חובותיו בהתאם לסעיף האמור; (3) חדל להתקיים בישיבה אחד מהתנאים בהתאם לאמות המידה שקבע שר הביטחון כאמור בסעיף קטן(א); (4) התקיימו נסיבות אחרות המצדיקות, לדעת שר הביטחון, את הסרתה מהרשימה. (ד) שר הביטחון יקבע בתקנות הוראות לעניין תלמידי ישיבה שהוסרה מרשימת הישיבות ושעומדים בשאר התנאים לדחיית שירות המפורטים בסעיף 26ה.	
---	---	--	---	--

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
סימן ג': יעדי הגיוס והשלכות בשל אי-עמידה ביעד הגיוס השנתי הכולל ← מוצע לשנות לסימן ג': השלכות הפרת החוק				
הגדרות	26ב. בסימן זה – "בוגר מוסד חינוך חרדי" – מי שלמד בין גיל 14 לגיל 18 במשך שתי שנות לימוד לפחות, במוסד חינוך חרדי"; "מוסד חינוך חרדי" – כל אחד מאלה: (1) מוסד חינוך תרבותי ייחודי, כהגדרתו בחוק מוסדות חינוך תרבותיים ייחודיים, התשס"ח-2008 המיועד לקבוצת האוכלוסייה המפורטת בפסקה (1) להגדרה "קבוצה תרבותית ייחודית" בחוק האמור; (2) מוסד לימודי חרדי, חלק ממוסד לימודי או מסגרת לימודית המיועדים לתלמידים חרדים, או מרכז השכלה לנוער נושר ובסיכון המיועד לתלמידים חרדים, ששר הביטחון קבע, בצו, בהתייעצות עם שר החינוך או עם שר הכלכלה והתעשייה, לפי העניין, ובאישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת; "יעד גיוס שנתי לשירות סדיר", לגבי כל שנה משנות הגיוס המפורטות בטור א' לתוספת השנייה – מספר המתגייסים השנתי לשירות סדיר, כמפורט בטור ב' לצד אותה שנה; "יעד גיוס שנתי לשירות לאומי-אזרחי" – לגבי כל שנה משנות הגיוס המפורטות בטור א'	פרק זה מתחיל בהגדרת מושגים. בין השאר, הגדרת "בוגר מוסד חינוך חרדי" מסתפקת בשתי שנות לימוד במוסד כזה מגיל 14 ומעלה, אף אם לא הושלמו הלימודים במוסד. כמו כן מגדר "מוסד חינוכי חרדי" בהמשך להגדרה בחוק מוסדות חינוך תרבותיים-ייחודיים, התשס"ח-2008, כמוסד המיועד לתלמידים חרדים, כולל מוסדות לנוער נושר ובסיכון. בנוסף מוגדרים שלושה מושגים הקשורים ליעדי הגיוס והשירות: "יעד גיוס שנתי לשירות סדיר" מתייחס למספר החיילים החרדים שעל צה"ל לגייס מדי שנה בשנים שלאחר תחולת החוק; "יעד גיוס שנתי לשירות לאומי-אזרחי" מתייחס למספרי החרדים שצריכים להתגייס לשירות הלאומי-אזרחי מדי שנה, בשנים שלאחר תחולת החוק;	עמדת המכון היא כי אין מקום לקבוע יעדי גיוס מספריים במצב שבו על חובת הגיוס לחול על כלל הצעירים החרדים, למעט קבוצה מצומצמת של מצטיינים. על אחת כמה וכמה אין לקבל את היעדים המופיעים בתוספת השנייה שהם מצומצמים מאד (פחות מ-2,000 בשנה) וצומחים משנה לשנה בקצב נמוך בהרבה מן הצמיחה הדמוגרפית החרדית. יתר על כן, ההצעה מאפשרת להמיר יעדי גיוס אלה בשירות לאומי-אזרחי. לפיכך עמדתנו היא כי יש לבטל את ההגדרות המופיעות בסעיף זה ולהוסיף תחתן את ההגדרות הרלוונטיות להשלכות הפרת הוראות חוק זה. יחד עם זאת, ככל שבדעת הכנסת להותיר את היעדים, יש מקום לדייק את ההגדרות באופן הבא: ההגדרה הרואה מי שלמד שנתיים בלבד במוסד חרדי תיכוני כ"בוגר מוסד חינוך חרדי" רחבה מדי וכוללת גם בוגרים אשר אינם עוד בני המגזר החרדי ואשר עזבו אותו בגיל המקביל לכיתה י' ואילך. נתוני הלמ"ס מראים כי נוכח הגדרה רחבה זו, כ-70% מן החיילים שנספרו על פי החוק הקודם כחרדים היו למעשה בוגרי החינוך החרדי שכבר לא הגדירו עצמם חרדים. בעניין זה, ככל שנעשה שימוש בהגדרת "בוגר מוסד חרדי", יש לקבוע כי בוגר מוסד חרדי הוא רק מי שלומד במוסד חרדי בעת התייצבותו בלשכת הגיוס לצו ראשון, באופן שייוצר רצף בין לימודיו במוסד חינוך חרדי לבין התייצבותו לגיוס.	26ב. בסימן זה – "חוק יסודות התקציב" – חוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985; "חוק סיוע כלכלי" – חוק סיוע כלכלי לעידוד לומדי תורה וסטודנטים נזקקים, תשע"ז – 2017 "חוק הביטוח הלאומי" – חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה – 1995. "חוק ביטוח בריאות ממלכתי" – חוק ביטוח בריאות ממלכתי, תשנ"ד – 1994. "כספי התמיכה" – הסכום המשתלם על ידי המדינה בהתאם למבחנים שקבע שר החינוך מכוח סמכותו לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, למוסד תורני בעבור לימודי תלמיד"

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
	לתוספת השנייה - מספר המתגייסים השנתי לשירות הלאומי-אזרחי, כמפורט בטור ג' לצד אותה שנה; "יעד גיוס שנתי כולל", לגבי כל שנה משנות הגיוס המפורטות בטור א' לתוספת השנייה - מספר המתגייסים השנתי הכולל לשירות סדיר ולשירות לאומי-אזרחי, כמפורט בטור ד' לצד אותה שנה; "מתגייס בפועל" - מי שהחל לשרת בשירות סדיר או בשירות לאומי-אזרחי, בשנת גיוס מסוימת, מקרב תלמידי הישיבות ובוגרי מוסדות החינוך החרדיים; "שנת גיוס" - שנה המתחילה ביום 1 ביולי והמסתיימת ביום 30 ביוני בשנה העוקבת.	"יעד גיוס כולל" מתייחס לחיבור שני סוגי היעדים שהוזכרו וכפי שנראה בהמשך, מאפשר להמיר אותם זה בזה. המספרים המדויקים לגבי שלושת סוגי היעדים מפורטים לגבי כל אחת מן השנים בתוספת השנייה לחוק. עוד מגדיר הסעיף את המושגים "מתגייס בפועל" ו"שנת גיוס".	בנוסף, ניתן לעשות שימוש בהגדרה המופיעה במבחני התמיכה של משרד העבודה (בחלוקת שוברים ובתחום התעסוקה) וזה נוסחה: "היודים שומרי מצוות, אשר ייחודם בהקפדה הדתית שהם נוהגים בדרכי חינוך, אופי הקהילה ואורחות החיים, המבחינים בינם לבין שאר היהודים שומרי המצוות, ואשר השלימו את לימודיהם במוסד חינוך חרדי בעת גיוסם". במבחנים של משרד העבודה מופיעים גם התנאים הבאים: לימודים שלו, בן או בת הזוג או הילדים במוסד חינוך חרדי, מקום מגורים בעיר או בשכונה שרמת ההומוגניות החרדית בה על פי הגדרת הלמ"ס היא 1. "יעד גיוס שנתי כולל" – כאמור, עמדת המכון היא כי אין מקום לכלול יעדי גיוס בחוק ויש לבטל את ההגדרה. יחד עם זאת, וככל שבדעת הכנסת לקבוע בחוק יעדים מספריים, אין לכלול את יעדי השירות הצבאי הסדיר ואת יעדי השירות הלאומי-אזרחי ליעד משותף ואין לראות במי ששירת שירות לאומי-אזרחי כמי שניתן למנותו לצורך המענה על יעדי השירות הצבאי, בייחוד בשים לב לאמור בסעיף 26טו המוצע. ככל שהדבר נדרש, ניתן לקבוע יעדי שירות לאומי-אזרחי בנפרד. זאת, הן לאור העובדה שמכוח עקרון השוויון לא ניתן לראות בשירות הלאומי-אזרחי כשווה ערך לשירות הצבאי ובמיוחד נוכח צורכי הצבא אשר גוברים בעקבות המצב הביטחוני הנוכחי.	"כספי התמיכה בגין שכר לימוד במעונות יום" – הסכום המשתלם על ידי המדינה להורה הלומד במוסד תורני בהתאם למבחנים שקבע שר העבודה מכוח סמכותו לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, לעידוד תעסוקת הורים על דרך של השתתפות המדינה בעלות שכר לימוד במעון או במשפחתון.
יעדי הגיוס השנתיים	26.ג. הממשלה תפעל לשם גיוס המיועדים לשירות ביטחון מקרב תלמידי הישיבות ובוגרי מוסדות החינוך החרדיים, לשירות סדיר או לשירות לאומי-אזרחי, בהתאם ליעדי הגיוס השנתיים לשירות סדיר, ליעדי הגיוס השנתיים לשירות לאומי-אזרחי וליעדי הגיוס השנתיים הכוללים.	סעיף זה מטיל חובה על הממשלה לפעול לשם גיוס המיועדים לשירות בטחון, בהתאם ליעדי הגיוס שנקבעו.	כאמור, עמדת המכון היא שאין מקום לכלול יעדי גיוס ובוודאי לא את יעדי הגיוס המקלים שהוצעו, אלא יש לקבוע לכל היותר מכסות פטור מצומצמות לתלמידים מצטיינים. יחד עם זאת, ככל שבדעת הכנסת לקבוע יעדים, יש להעלותם באופן משמעותי, וכן להתייחס לנקודות הבאות: א. יש לצמצם את ההגדרה לבוגרי מוסדות החינוך החרדים בלבד, ולהשמיט ממנה את המונח "תלמידי הישיבות".	ביטול הסעיף כחלק מביטול היעדים

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
			ב. על חובת הממשלה לפעול לגיוס בוגרי מוסדות החינוך החרדים להיות מנוסחת כחובה כללית לגיוס מספר רב ככל הניתן מבין המיועדים לשירות ביטחון בוגרי מוסדות החינוך החרדיים, ולכל הפחות לעמוד ביעדים שייקבעו. אין לנסח את החובה ככזו המוגבלת ליעדים שנקבעו, וזאת, על מנת לצמצם ככל הניתן את הפגיעה בעקרון השוויון ולהנחות את הממשלה לשאוף לגיוס מירבי ולא למינימלי אשר נקבע ביעדי הגיוס.	
ידע סטטיסטי לעניין שיעור הגידול באוכלוסייה החרדית	26.ד. (א) הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה תפרסם, מדי שנה, סטטיסטיקה המתייחסת לשיעור הגידול באוכלוסיית הגברים החרדים בגיל 18 עד 22 כהגדרתה בפרסומי הלשכה, לעומת השנה הקודמת (בסעיף זה- שיעור הגידול באוכלוסייה החרדית). (ב) מידע כאמור בסעיף קטן (א) לעניין שיעור הגידול באוכלוסייה החרדית, יימסר לשר הביטחון, והוא ישמש לבחינת העמידה ביעדי הגיוס השנתיים לשירות סדיר, ביעדי הגיוס השנתיים לשירות לאומי-אזרחי וביעדי הגיוס השנתיים הכוללים.	הסעיף קובע כי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה תפרסם מדי שנה מידע שיאפשר להבין את גודל קבוצת הגברים החרדים בגיל גיוס ואת גידולה בכל שנה. מידע זה יימסר לשר הביטחון וישמש אותו לבחינת העמידה ביעדי הגיוס, אשר על פי הצעת החוק רק החל משנת 2037 יגדלו בהתאם לקצב הגידול של השנתון החרדי.	בשים לב לעמדת המכון כי אין לכלול יעדים, לא נדרש מידע זה. על היקף וקצב הגיוס להתרחש בהתאם לצורכי הצבא ולעיקרון השוויון כפי שמוגדר בסעיף המטרה המוצע, ולא על פי גידול האוכלוסייה החרדית. דברים אלה נכונים ביתר שאת, לאחר ה- 7 באוקטובר ולאור צרכיו הגדלים של הצבא. יחד עם זאת, ככל שיוחלט לקבוע בחוק יעדים מספריים, יש לתת את הדעת לנקודות הבאות: א. לא ברור כיצד מוגדר גבר חרדי – בפרק זה נעשה שימוש בהגדרות "תלמיד ישיבה" ו"בבוגר מוסד חרדי" שהן הגדרות שונות. ב. המידע הנדרש מן הלמ"ס הוא שיעור הגידול באוכלוסיית הגברים החרדים. יש לצרף לכך דרישה למידע גם לגבי חלקם היחסי של החרדים במחזור הגיוס. ג. לאור העובדה שהמידע נדרש גם לגבי יעדי השירות הלאומי-אזרחי, נראה כי יש מקום למוסרו גם לשר האזרחי על השירות הלאומי-אזרחי, על מנת לאפשר לו להיערך בהתאם. ד. מוצע למחוק את המושג "יעדי גיוס שנתיים כוללים" המאפשרים להחשיב שירות לאומי-אזרחי כעמידה ביעדי השירות הצבאי, ולפיכך כל קבוצה תיספר בנפרד כך שעמידה או אי-עמידה של אחת מן הקבוצות ביעדים לא תשפיע על ספירת יעדי הקבוצה האחרת.	ביטול הסעיף כחלק מביטול היעדים

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
עמידה ביעדי הגיוס השנתיים	26טו. לעניין סימן זה, יראו עמידה ביעד הגיוס השנתי הכולל, לגבי כל שנה משנות הגיוס המפורטות בטור א' לתוספת השנייה - גיוס של מספר המתגייסים השנתי הכולל הקבוע בטור ד' לאותה תוספת, לפחות, גם אם באותה שנת גיוס פחת מספר המתגייסים לשירות הסדיר מזה הקבוע בטור ב' לתוספת האמורה או שפחת מספר המתגייסים לשירות הלאומי-אזרחי מזה הקבוע בטור ג' לתוספת האמורה.	סעיף זה קובע כי עמידה ביעד הגיוס השנתי היא עמידה במספר המתגייסים השנתי הכולל, אף בלא בעמידה במספר המתגייסים לשירות סדיר. סעיף זה מרוקן מתוכן את קביעת יעד המתגייסים לשירות סדיר ומאפשר, במקרה הקיצון, לגייס לשירות לאומי-אזרחי בלבד ולעמוד ביעדי הגיוס השנתיים מבלי לגייס חייל אחד לצבא הגנה לישראל.	עמדת המכון היא כי יש לבטל את יעדי הגיוס המספריים באופן גורף ולהעדיף חובת גיוס כללית. יחד עם זאת, גם אם בדעת הכנסת לקבוע יעדי גיוס, מוצע לבטל סעיף זה אשר פגיעתו בעקרון השוויון נובעת הן מעצם קיומו של מסלול שירות לאומי-אזרחי חלופי עבור חרדים בלבד, והן מתוך האפשרות לספור את משרתי השירות הלאומי-אזרחי כאילו היו חיילים המשרתים שירות צבאי.	ביטול הסעיף
הפחתת תמיכה בישיבות בשל אי-עמידה ביעד הגיוס השנתי הכולל	26טז. (א) פחת מספר המתגייסים בפועל, בשנת גיוס מסוימת, החל משנת הגיוס 2023 ואילך, מ-95% מיעד הגיוס השנתי הכולל (בסעיף זה - אי-עמידה ביעד), יופחת סכום התמיכה שישתלם בעבור לימודי תלמיד ישיבה שקיבל צו דחיית שירות, בשנת הכספים שתחילתה לאחר תום אותה שנת גיוס (בסעיף זה - שנת הכספים העוקבת), כך שלא יעלה על 80% מסכום הבסיס. (ב) נמשכה אי-עמידה ביעד כאמור בסעיף קטן (א) במשך יותר משנת גיוס אחת, ברציפות, יופחת סכום התמיכה שישתלם בעבור לימודי תלמיד ישיבה שקיבל צו דחיית שירות, בשנות הכספים העוקבות לשנת הגיוס השנייה ואילך של אי-העמידה כאמור, כך שלא יעלה על השיעור מסכום הבסיס, כמפורט להלן, לפי העניין:	הסעיף קובע סנקציה בגין אי-עמידה ביעדי הגיוס השנתיים הכוללים. על פי הצעת החוק אי-עמידה ב-5% מיעד הגיוס הכולל (שירות צבאי+ לאומי-אזרחי), אינה גוררת סנקציה כלשהי, ואילו התרחקות גדולה יותר מן היעד תיענה, החל משנת 2023 (השנה השלישית לתחולת החוק) בשנה העוקבת בהפחתה של 20% מן התמיכה המשולמת בגין תלמידים המחזיקים בדחיית שירות, וכך גם בשנת הפרה רצופה נוספת. בשתי השנים שלאחר מכן, אם היתה הפרה רצופה, תופעל הפחתה של 40% מתמיכת התלמידים ששירותם נדחה ובשתי השנים הבאות שבהן התרחשה הפרה רצופה - הפחתה של 60% ובשנה שאחריהן - 80%.	כאמור עמדת המכון היא כי חלה חובת גיוס ולפיכך אין לכלול בחוק יעדים מספריים. על מנת לעודד את הגיוס או לכל הפחות לא לתמרץ השתמטות ממילוי חובה זו, מוצע כי תחת היעדים ייקבע כי תלמיד ישיבה אשר לא ימלא את חובותיו על פי חוק זה, יאבד את מעמדו כתלמיד ולפיכך לא יזכה לשורת הטבות. בכלל זאת לא ישולמו עבורו כספי תמיכה לישיבה בה הוא לומד לאורך כל חייו. במקביל מוצע לקבוע כי לא תינתן תמיכה לישיבה, אשר יותר מחמישית מתלמידיה אינם מקבלים מימון, בשל הפרת חובותיהם מכוח החוק. גם כאן אובדן ההטבות ימשך כל עוד נמשכת ההפרה. סעיף זה מתיישב גם עם סמכותו של שר הביטחון לגרוע ישיבה שאינה עומדת במכסה זו מרשימת הישיבות, כאמור בסעיף 26א המוצע. בנוסף לכך, מוצע לשלול שורת הטבות נוספות, אשר ניתנות לתלמידי ישיבה כיום וזאת, מתוך התפיסה שאין זה ראוי כי הממשלה תעניק הטבות, תממן או תסבסד מלש"בים אשר נקראו לשירות המדינה, והפרו את חובותיהם לעשות כן ובכך לעודד אותם להמשיך ולנהוג כך. שלילת הטבות זו נכון שתהיה עד תום גיל המילואים (כיום - גיל 40), ובמקרים מסוים - כל עוד אדם הוא מלש"ב (גיל 29).	ביטול הסעיף כתלות ביעדים – וקביעה תחתיו: כותרת הסעיף: הפחתת הטבות בשל הפרת חוק זה. 26טז. (א) לא ישולמו כספי תמיכה למוסד תורני עבור תלמיד ישיבה, אשר הפר הוראה מהוראות חוק זה לאורך כל שנות לימודיו. (ב) לא ישולמו כספי תמיכה למוסד תורני, אשר יותר מ-20 אחוז מתלמידיו אינם מקבלים מימון מכח סעיף קטן (א). (ג) תלמיד ישיבה מיועד לשירות בטחון או יוצא צבא, אשר הפר הוראה מהוראות חוק זה יחולו עליו ההוראות הבאות:

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
	(1) לעניין שנת הכספים העוקבת לשנת הגיוס השנייה ברציפות של אי-עמידה ביעד - 80%; (2) לעניין שנות הכספים העוקבות לשנות הגיוס השלישית והרביעית ברציפות של אי-עמידה ביעד 60%; (3) לעניין שנות הכספים העוקבות לשנות הגיוס החמישית והשישית ברציפות של אי-עמידה ביעד 40%; (4) לעניין שנת הכספים העוקבת לשנת הגיוס השביעית ברציפות של אי-עמידה ביעד ואילך - 20%; (ג) הוראות סעיף זה לא יחולו לעניין ישיבה ששיעור המתגייסים בפועל מקרב תלמידה, בשלוש מתוך חמש שנות הגיוס שקדמו לשנת הכספים שבה יש להפחית את התמיכה לפי סעיף זה, לא פחת מהשיעור הקבוע לצד אותן שנים בטור ב' לתוספת השלישית; לעניין זה, ייחשב כתלמיד באותה ישיבה מי שלמד בה במשך עשרה חודשים רצופים לפחות בשנה שקדמה למועד תחילת שירותו בשירות סדיר או בשירות לאומי-אזרחי, לפי העניין. (ד) סכום שהופחת בהתאם להוראות סעיף זה לא ישמש בשנה שבה הופחת לתוכנית המקורית שבה נכלל באותו סעיף תקציב. (ה) על אף הוראת סעיף 13(א) לחוק יסודות התקציב, נותר בשנת כספים פלונית סכום עודף בתוכנית שבסעיף תקציב,	הסעיף קובע גם "דרך מילוט" מן ההפחתה בתמיכות לאותן ישיבות שבשלוש מתוך חמש השנים שקדמו למועד ההפחתה, 15% מתלמידה בן התגייסו (כפי שמפורט בתוספת השלישית להצעת החוק). כלומר בפועל יעדי הגיוס שיש על הפרתם סנקציה מצטמצמים ל-15% בלבד, בשלוש מתוך חמש שנים. לאחר 8 שנים עולה הדרישה לגיוס של 20% מכלל התלמידים ב-3 מתוך 5 שנים, לאחר 11 שנים - ל-25%, לאחר 14 שנים ל-30%, ומהשנה ה-18 והלאה ניתן להסתפק בגיוסם של 35% מכלל התלמידים ב-3 מתוך 5 שנים. לבסוף קובע הסעיף שעשרת חודשי לימוד בישיבה ייחשבו לצורך החוק כשנה שלמה, שאין לעשות שימוש בסכומים שהופחתו בהתאם ליעדם המקורי וכן קובע הגדרות למושגים "חוק יסודות התקציב", "סכום הבסיס" ו"סכום התמיכה".	כמו-כן, נראה כי אין זה ראוי כי אנשים, אשר סרבו לשרת יזכו לשרת במשרות אשר המינוי להן נקבע על פי דין או בגוף מבוקר וקל וחומר שאין זה ראוי שיזכו להעדפה מתקנת ויועדפו על פני אזרחים אשר מילאו את חובותיהם כלפי המדינה. במסגרת הטבות אלה נכללות: א. כספי תמיכה לשכר לימוד למעונות יום; ב. סיוע כלכלי מכוח חוק הסיוע הכלכלי; ג. הטבה בדמי הביטוח הלאומי, הנובע מקביעת גובה סכום מזערי נמוך ייעודי, בין היתר, לתלמידי ישיבה או מוסד תורני; ד. מינויים במשרות כדין או בגופים מבוקרים; ה. סבסוד לימודים והכשרות; ו. זכאות להעדפה מתקנת בקבלת למשרות בשירות המדינה; ז. הטבות בתחום הדיור. במסגרת הטבות אלה ועל מנת לא לגרום לפגיעה כפולה בחברה בישראל, הן בשל אי ההתייבבות לשירות והן בשל חוסר השתתפות בתחום התעסוקה, מוצע לקבוע כי הטבות אשר נועדו לעודד יציאה לתעסוקה, כגון קבלה לעבודה בשירות המדינה וסבסוד לימודים והכשרות (לא כולל זכאות להעדפה מתקנת) יוגבלו לתקופה קצרה יותר, התקופה בה ניתן לקרוא למלש"בים לשירות, אשר נקבעה בסעיף 13 לחוק, ועומדת כיום על גיל 29. יצוין כי הטבות אלה נחלקות להטבות אשר ניתנות במסגרת מבחני תמיכה ונהלים משרדיים ולהטבות אשר נקבעו בחוק. תיקוני חקיקה המופיעים כאן, הם למען הצגת התמונה המלאה, מקומם הוא בפרק התיקונים העקיפים המופיע בסוף הצעת החוק, בהם נוספה דרישה של מילוי חובות חוק שירות בטחון, כתנאי לקבלת ההטבות ונראה כי בפרק זה יש להותיר רק את ביטול ההטבות אשר אינן מעוגנות בחקיקה ולשלול זכאות מאלו אשר הפרו הוראות חוק זה.	(1) לא יהיה זכאי לכספי תמיכה לשכר לימוד במעונות יום. (2) לא יהיה זכאי למתן סיוע כלכלי, מכוח חוק הסיוע הכלכלי; (3) לא יחולו עליו הוראות סעיף 348(ה) לחוק הביטוח הלאומי[נוסח משולב], תשנ"ה - 1995; (4) לא יוכל להתמנות, להיבחר או לשמש במשרה על פי דין או במשרה בגוף מבוקר כמשמעו בחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב]; (5) לא יהיה זכאי לקבלת הטבות בתחום הדיור ממשד הבינוי והשיכון ומרשות מקרקעי ישראל, לרבות במסגרת תכנית "דירה בהנחה"; (6) לא יוכל לזכות במתן עדיפות מכח הוראות סעיף 15 לחוק שירות המדינה (מינויים), תשי"ט - 1959.

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
	בשל הפחתת התמיכה לפי סעיף זה, לא יתיר שר האוצר את השימוש באותו סכום בשנת הכספים שלאחריה, לתוכנית שבה נכלל או לתוכנית אחרת שבאותו סעיף תקציב. (ו) בסעיף זה" - חוק יסודות התקציב" - חוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985; "סכום הבסיס" - הנמוך מבין שני אלה: (1) סכום התמיכה שהשתלם בעבור לימודי תלמיד ישיבה שקיבל צו דחיית שירות, בשנת הכספים האחרונה שבה לא הופחתה התמיכה לפי סעיף זה; (2) סכום התמיכה המשתלם בעבור לימודי תלמיד ישיבה שאין בידו צו דחיית שירות, בשנת הכספים שבה מופחתת התמיכה לפי סעיף זה; "סכום התמיכה" - הסכום המשתלם על ידי המדינה בהתאם למבחנים שקבע שר החינוך מכוח סמכותו לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, למוסד תורני שהוא ישיבה, בעבור לימודי תלמיד ישיבה; "סעיף תקציב" ו-"תוכנית" - כהגדרתם בחוק תקציב שנתי, כמשמעותו בחוק יסודות התקציב.		בכל הנוגע ללשון הסעיף בהצעת החוק, יש להתאים את התאריכים הנקובים בחוק שכבר חלפו, הן בלשון סעיף זה בחוק (ס"ק א - שנת 2023), והן בתוספת לחוק. הצעת החוק הנוכחית, שהונחה בשנת 2022 מתייחסת בסעיף זה לשנת 2023, תוך הפנייה לתוספת השניה אשר מחילה יעדי גיוס שנתיים החל משנת 2021 ולתוספת השלישית אשר קובעת יעדי גיוס לישיבות החל משנת 2019. ככל שכן יכללו יעדים מספריים בהצעת החוק, יש לתת את הדעת לנקודות הבאות: א. קביעת ההפחתה בנוסח הצעת החוק היא מתייחסת ליעד הגיוס השנתי הכולל, ללא אבחנה בין גיוס לצבא ולשירות הלאומי-אזרחי. ככל שמתירים את היעדים, יש לקבוע כי ההפחתה תינתן ביחס ליעד הגיוס השנתי לשירות סדיר בלבד. ב. לא ברורה ההצדקה לקביעה כי ההפחתה לא תופעל ביחס להפרה של 5% מיעדי הגיוס. בקביעה זו יש למעשה ריקון מתוכן של יעד הגיוס והעמדתו בפועל על 95% בלבד ואין בכך בכדי לסייע לממשלה לעמוד ביעד השנתי שקבעה לעצמה. ג. אם נלקחות בחשבון השנים המופיעות בהצעת החוק, הרי שההפחתות הוחלו רק משנת 2023 בעוד היעדים נקבעו החל משנת 2021, מה שמאפשר מעבר של 3 שנים מתחולת החובה ועד להפחתה. יש לקבוע כניסה לתוקף ממועד קביעת יעדי הגיוס. ד. <u>שיעור ההפחתה שנקבע הוא נמוך</u>. כעבור 3 שנים כאמור יופחת סכום בשיעור של 20% בלבד וכפי שניתן לראות בס"ק (ב) ככל שההפחתה נמשכת ברציפות, כספי התמיכה אינם מבוטלים כליל, אלא לכל היותר לאחר 7 שנים הם עומדים על 20%.	(ד) בתקופות הנזכרות בסעיף 13 תלמיד ישיבה מיועד לשירות בטחון או יוצא צבא, לא יהיה זכאי לקבלת הטבות בתחום התעסוקה ממשרד העבודה, לרבות קבלת שוברים להכשרה מקצועית, תמיכה בשכר לימוד להכשרה מקצועית או להשכלה גבוהה או להיכלל במענק להכשרה בעבודה;

סעיף חליפי מוצע	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	הסבר הסעיף	סעיף בהצעת החוק	כותרת הסעיף
	בהוראה זו יש טעם לפגם משולש – הן בדרישת ההפרה הרצופה, הן בירידה ההדרגתית והאיטית והן בכך שגם לאחר ירידה זו, כספי התמיכה ממשיכים להיות משולמים. יש לקבוע בגין כל שנת הפרה הפחתה המתייחסת לאותה השנה וחלה בשנה העוקבת, החל מן השנה הראשונה. על ההפחתה להיות בשיעור ההפרה. ה. בס"ק (ג) נקבע כי בישיבות בהן יעמדו ביעדים מינימליים שנקבעו בתוספת השלישית, לא יפחת השיעור הקבוע. בסעיף זה ניתן לראות את ההקלות הבאות: (1) עצם קביעת החריג הכללי. (2) מכיוון שיעד הגיוס נקוב במספרים ואילו יעד הגיוס הישיבתי נקוב באחוזים – לא ניתן לוודא כי <u>יש התאמה בין יעדי הגיוס לבין האחוזים שנקבעו לישיבות</u> – כך שייתכן מצב בו לא תהיה עמידה ביעדי הגיוס ועל אף זאת הישיבות ימשיכו לקבל את כספי התמיכה ובכך ירוקן סעיף זה מתוכן. (3) הקביעה כי חריג זה יחול ביחס ל-3 מתוך 5 שנות גיוס מאפשרת לישיבה שלא תעמוד במשך שנתיים מתוך 5 שנים ביעדיה להמשיך ולזכות בכספי התמיכה. (4) הקביעה כי די בלימודי תלמיד בישיבה במשך 10 חודשים רצופים בשנה שקדמה למועד תחילת שירותו ואי הדרישה לשנה שלמה (ככל שלא מדובר בחופשות 'בין הזמנים'). כאמור, עמדת המכון היא כי יש לבטל את היעדים ולבטל את כספי התמיכה לתלמיד או לישיבה אשר אינם ממלאים הוראות חוק זה וכן כספי תמיכה נוספים על מנת שלא לתמרץ תלמידים אשר אינם ממלאים חובתם זו. ככל שכן נקבעים יעדים מספריים בחוק, יש לבטל סעיף זה.			

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
פקיעת פרק ג'1 בשל אי עמידה ביעד הגיוס השנתי	26ז. (א) פחת מספר המתגייסים בפועל, במשך שלוש שנות גיוס רצופות, מ־ 85% מיעד הגיוס השנתי הכולל, יפקע תוקפו של פרק זה לאחר שנה מתום שלוש שנות הגיוס הרצופות האמורות. (ב) הוראות סעיף קטן (א) יחולו משנת הגיוס 2023 ואילך. (ג) שר הביטחון יודיע לכנסת בתוך 30 ימים מתום שלוש שנות הגיוס הרצופות האמורות בסעיף קטן (א) על אי־העמידה כאמור באותו סעיף קטן, ויפרסם ברשומות הודעה על המועד הצפוי לפקיעת הפרק לפי הסעיף הקטן האמור.	מטרת סעיף היא להביא לפקיעתו של פרק זה ובכך לבטל את ההסדר המיוחד הקיים בעניינם של לומדי תורה, אם לא תהיה עמידה במשך 3 שנים רצופות ב-85% מיעד הגיוס השנתי הכולל. זאת החל משנת 2023 ואילך.	עמדת המכון כאמור היא שאין לקבוע את פרק היעדים אלא את חובת הגיוס הכולל. יחד עם זאת, ככל שתחליט הכנסת על קביעת היעדים הרי שיש לתת את הדעת לנקודות הבאות המעלות קושי בסעיף זה. (א) במקום השימוש ביעד גיוס שנתי כולל יש לקבוע יעד גיוס לשירות צבאי בלבד. (ב) בס"ק (ב) נקבע כי הוראות סעיף זה יחולו משנת 2023 שכבר חלפה, אולם במועד ניסוח החוק ניתנה דחייה דה-פקטו שאינה במקומה, כך שאף אם במשך 4 שנים לא תהיה עמידה ביעדים, לא ניתן יהיה לבטל את ההסדר. יש לקבוע כניסה לתוקף באופן מיידי. (ג) הקביעה כי רק אי-עמידה ב-85% מן היעדים גוררת סנקציה של ביטול החוק (בשנה הרביעית) מרוקנת את 100% היעדים מתוכן. יש לקבוע את הסנקציה בין אי-עמידה ב-100% מן היעדים. ככל שמבוטל סעיף זה, גם בהינתן יעדים מספריים בחוק ובהתקיים סנקציות אישיות כלכליות-מנהליות, יש להבטיח כי הסנקציות הכלכליות-מנהליות יוסיפו לחול על אף ביטול הסעיף.	ביטול הסעיף כתלות ביעדים
הודעות בדבר מספר המתגייסים בפועל	26ח. (א) שר הביטחון יודיע לממשלה ולוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, בתום כל שנת גיוס, על מספר המתגייסים לשירות סדיר מקרב תלמידי הישיבות ובוגרי מוסדות החינוך החרדיים, באותה שנת גיוס, ויפרסם על כך הודעה ברשומות לא יאוחר מיום 1 בנובמבר שלאחר תום שנת הגיוס האמורה.	סעיף זה קובע חובת דיווח לממשלה ולכנסת על מספר המתגייסים בכל שנה לצבא וכן חובת פרסום הנתונים ברשומות. (1) לא ברורה מהות ומטרת הדיווח לממשלה.	הדיווח לכנסת הנדרש בס"ק (א) הוא בכפילות לסעיף 26כד ולפיכך, ובשים לב לעמדת המכון על כך שאין מקום לפרק היעדים כלל, מוצע לבטלו ולהוסיף את חובת הפרסום לסעיף 26כד. בנוסף, לא ברורה מהות ומטרת הדיווח לממשלה ומוצע לבטלו.	ביטול הסעיף והוספת חובת הפרסום בסעיף 26כד (ראו שם)

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
	(ב) השר הממונה על השירות הלאומי-אזרחי יודיע לממשלה ולוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, בתום כל שנת גיוס, על מספר המשרתים בשירות לאומי-אזרחי שהחלו לשרת באותה שנת גיוס, ויפרסם על כך הודעה ברשומות לא יאוחר מיום 1 בנובמבר שלאחר תום שנת הגיוס האמורה.	סעיף זה קובע חובת דיווח לממשלה ולכנסת בדבר מספר המשרתים בכל שנה בשירות הלאומי-אזרחי. יש לתת את הדעת גם ללשון חוק השירות הלאומי-אזרחי: (1) ישנה חובת דיווח מקבילה לכנסת גם בסעיף 35 לחוק שירות לאומי-אזרחי, שאינה כוללת חובת פרסום. (2) חובת פרסום קיימת בסעיף 18 לחוק שירות לאומי-אזרחי הכוללת גם את שמות הגופים המפעילים, כהגדרתם בחוק שירות לאומי-אזרחי, תחום השירות שלהם ומספר המשרתים בהם בשנה שקדמה לפרסום.	מוצע להוסיף חובת פרסום גם באתר הרשות לשירות לאומי-אזרחי, ולא להסתפק בפרסום ברשומות. בנוסף, מוצע לסנכרן את מועד הדיווח והפרסום למועד הקבוע בחוק שירות לאומי-אזרחי שהוא חודש דצמבר, על מנת לא להכביד על הרשות והכנסת בדיונים כפולים. בהצעת החוק מופיעה חובת דיווח <u>לממשלה</u> – אולם לא ברור מה טיבה ולשם מה היא נדרשת ולפיכך מוצע להסירה.	ביטול הסעיף והוספת תיקון לנוסח מוצע בסעיף 26ח(ו)
סימן ד': שילוב בתעסוקה				
שילוב בתעסוקה	26ט. (א) לשם קידום שילובם של בוגרי הישיבות בתעסוקה, רשאי עובד משרד הכלכלה והתעשייה ששר הכלכלה והתעשייה הסמיכו לכך, לקבל מפוקד או מאדם מטעמו מידע שיש בידיו לגבי מי שפטור מחובת שירות סדיר לפי סעיפים 26ח(ג) או 26 י או ששר הביטחון פטר אותו	מטרת הסעיף היא העברת פרטי מקבלי הפטור מתוקף פרק זה לידיעת שירות התעסוקה על מנת לקדם את שילובם בתעסוקה.	עמדת המכון היא כי אין לתת פטור ולפיכך אין צורך בסימן זה ומוצע לבטלו. ככל שתקבע הכנסת את הותרת הפטור, הרי שיש להותירו.	ביטול הסימן כחלק מביטול הפטור

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
	משירות סדיר מעבר לתקופת השירות המקוצרת שבה שירת לפי סעיף 26ט (בסעיף זה - מקבל הפטור); מידע כאמור יימסר למטרת פנייה של משרד הכלכלה והתעשייה או של מפעיל, למקבל הפטור, לשם קידום שילובו בתעסוקה; עובד משרד הכלכלה והתעשייה יבקש מפקד מידע לפי סעיף קטן זה רק לתכלית האמורה ובמידה שנדרש. (ב) מידע יועבר לפי הוראות סעיף קטן (א) באופן מאובטח בהתאם לנהלים שייקבעו במשרד הכלכלה והתעשייה. (ג) מקבל פטור שמידע לגביו הועבר לפי הוראות סעיף קטן (א), זכאי לדרוש שהמידע האמור יימחק ולא יישמר; דרש מקבל פטור כאמור, ימחק עובד משרד הכלכלה והתעשייה או המפעיל את המידע. (ד) לא יגלה אדם מידע שהגיע אליו לפי סעיף קטן (א) ולא יעשה בו כל שימוש אלא לתכלית האמורה באותו סעיף קטן. (ה) בסעיף זה – "מידע" - מספר זהות, שם פרטי ושם משפחה, מען למשלוח דואר ומספר טלפון קווי ונייד; מפעיל" - מי שמפעיל או מקיים מטעם משרד הכלכלה והתעשייה מרכז תעסוקה או פעילות להכוונה תעסוקתית			
דיווח לבנסת – שילוב בתעסוקה	26כ. שר הכלכלה והתעשייה ידווח לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, אחת לשנה, על השפעות יישום הוראות פרק זה על שילוב בוגרי ישיבות בתעסוקה.			

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
סימן ה': הוראות כלליות				
מניעת פגיעה במעמדה של יוצא-צבא אישה	26כא. לא ייפגע מעמדה ושילובה של יוצא-צבא אישה בשירות ביטחון בשל שירותם של תלמידי ישיבות ובוגרי מוסדות חינוך חרדיים בשירות ביטחון לפי פרק זה.			
שמירה על אורח חיים	26כב. צבא הגנה לישראל יפעל לאפשר שמירה על אורח חיון של מי שהתגייס לשירות סדיר לפי פרק זה.	סעיף זה נועד להבטיח את השמירה על אורח חיון של מי שהתגייס לשירות סדיר לפי פרק זה, קרי, תלמידי הישיבות ובוגרי מוסדות החינוך החרדיים.	מוצע שלא לייחדה הוראה זו לתלמידי הישיבות ולבוגרי מוסדות החינוך החרדיים בלבד, אלא להחילה על כלל ציבור המשרתים, מכח עקרון השוויון.	26כב. צבא הגנה לישראל יפעל לאפשר שמירה על אורח חיון של מי שהתגייס לשירות סדיר.
תקנות	26כג. שר הביטחון, באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, רשאי להתקין תקנות לביצוע הוראות פרק זה, ובכלל זה תקנות בעניינים אלה: (1) הדרכים והמועדים להגשת בקשות לפי פרק זה; (2) תנאים מוקדמים להגשת בקשות לפי פרק זה.			
דיווח לכנסת	26כד. (א) שר הביטחון ידווח לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, אחת לשנה, לגבי שנת הגיוס שחלפה, בעניינים אלה: (1) מספר המתייצבים לשירות סדיר בכלל ומספר המתייצבים כאמור מקרב תלמידי הישיבות ובוגרי מוסדות החינוך החרדיים בפרט; (2) מספר צווי דחיית שירות וצווי הפטור משירות שניתנו לפי פרק זה; (3) נתונים בעניינים המפורטים בפסקאות (1) ו-(2) בהשוואה לשנים קודמות; (4) השפעות יישומן של הוראות פרק זה על השירות בשירות ביטחון, לרבות בכל הנוגע למעמדן ולשילובן	הסעיף קובע חובת דיווח לכנסת ודיון שנתי בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת בעניין מספר המתייצבים לשירות ומספר הפטורים שניתנו, וכן שיעור תלמידי הישיבות מתוכם, בהשוואה לשנים קודמות. כמו כן נדרש דיווח בגין מסלולים ייחודיים שנפתחו או הורחבו והשפעת גיוס החרדים על שילוב נשים בצבא.	ס"ק (1) מופיע גם בסעיף 26יח ולפיכך מוצע לאחדו בסעיף המורחב הזה. כמו כן מוצע להוסיף חובת פרסום של דיווחים אלה ברשומות (כפי שמצוין בסעיף 26יח) ובאתר האינטרנט של משרד הביטחון.	26כד. הוספת ס"ק (ג) - דיווח כאמור בסעיף קטן (א) יפורסם באתר האינטרנט של משרד הביטחון וברשומות לא יאוחר מיום 1 בנובמבר שלאחר תום שנת הגיוס האמורה.

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
	של נשים בשירות ביטחון; דיווח לפי פסקה זו יימסר גם לוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי של הכנסת; (5) מסלולי שירות המותאמים לשירותם של תלמידי ישיבות ובוגרי מוסדות חינוך חרדיים, שנפתחו או שהורחבו. (ב) ועדת החוץ והביטחון של הכנסת תקיים אחת לשנה דיון בדיווחים שהתקבלו לפי סעיף קטן (א), לשם מעקב על ביצוע ההוראות לפי פרק זה.			
	מוצע להוסיף פרק חדש- פרק ה1 – עיצום כספי			
עיצום כספי	לא קיים כיום בהצעת החוק פרק מקביל.	26כה. (א) הפר אדם הוראה מההוראות לפי חוק זה, כמפורט להלן, רשאי הממונה להטיל עליו עיצום כספי לפי הוראות סימן זה, בסכום של 50,000 שקלים חדשים: (1) לא מילא חובה המוטלת עליו בחוק זה או לפיו; (2) מסר ביוזעין לרשות הפועלת לפי חוק זה ידיעה כוזבת בפרט שהוא חייב למסור לפי חוק זה; (3) השיג צו של פטור משירות או של דחיית שירות לפי פרק ג'1, היתר יציאה לחוץ לארץ, תעודה או רישום לפי סעיף 43 או כל הקלה אחרת הניתנת לפי חוק זה, הכל על ידי כך שמסר ביוזעין לרשות הפועלת לפי חוק זה ידיעה כוזבת בפרט חשוב; (4) עבר על הוראות סעיף 43. (ב) הפר אדם הוראה מההוראות לפי חוק זה, כמפורט להלן, רשאי הממונה להטיל עליו עיצום כספי לפי הוראות סימן זה, בסכום של 100,000 שקלים חדשים: (1) עשה את הדברים המפורטים בסעיף קטן (א), בכוונה להשתמט משירות ביטחון. (2) חיבל או הטיל מום בגופו, או הניח לאחר לחבל או להטיל בו מום, בכוונה לפגוע על ידי כך בכשירותו הרפואית לשירות בטחון.		

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
הודעה על כוונת חיוב			(א) היה לממונה יסוד סביר להניח כי אדם הפר הוראה מההוראות לפי חוק זה, כאמור בסעיף 26כא (בסימן זה - המפר), ובכוונתו להטיל עליו עיצום כספי לפי אותו סעיף, ימסור למפר הודעה על הכוונה להטיל עליו עיצום כספי (בסימן זה - הודעה על כוונת חיוב). (ב) בהודעה על כוונת חיוב יציין הממונה, בין השאר, את אלה: (1) המעשה או המחדל (בסימן זה - המעשה), המהווה את ההפרה, ומועד ביצוע ההפרה; (2) סכום העיצום הכספי והתקופה לתשלום; (3) זכותו של המפר לטעון את טענותיו בפני הממונה לפי הוראות סעיף 26כא; (4) הסמכות להוסיף על סכום העיצום הכספי בשל הפרה נמשכת או הפרה חוזרת לפי הוראות סעיף 26כט, ושיעור התוספת.	סעיף חליפי מוצע
זכות טיעון				
החלטת הממונה ודרישת תשלום				
הפרה נמשכת והפרה חוזרת				
סכומים מופחתים				

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
סכום מעודכן של העיצום הכספי				26ל.א. (א) העיצום הכספי יהיה לפי סכומו המעודכן ביום מסירת דרישת התשלום, ולגבי מפר שלא טען את טענותיו בפני הממונה כאמור בסעיף 26כח(ד) ביום מסירת ההודעה על כוונת חיוב; הוגשה עתירה לבית המשפט לעניינים מינהליים או הוגש ערעור על החלטה בעתירה כאמור, ועוכב תשלומו של העיצום הכספי בידי הממונה או בידי בית המשפט - יהיה העיצום הכספי לפי סכומו המעודכן ביום ההחלטה בערעור/בעתירה או בערעור, לפי העניין. (ב) סכום העיצום הכספי הקבועים לפי סימן זה יתעדכן ב-1 בינואר בכל שנה (בסעיף קטן זה - יום העדכון), בהתאם לשיעור שינוי המדד הידוע ביום העדכון לעומת המדד שהיה ידוע ב-1 בינואר של השנה הקודמת; הסכום האמור יעוגל לסכום הקרוב שהוא מכפלה של 10 שקלים חדשים; לעניין זה, "מדד" - מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. (ג) הממונה יפרסם ברשומות הודעה על סכום העיצום הכספי המעודכן לפי סעיף קטן (ב).
המועד לתשלום העיצום הכספי				26ל.ב. המפר ישלם את העיצום הכספי בתוך 30 ימים מיום מסירת דרישת התשלום כאמור בסעיף 26כח.
הפרשי הצמדה וריבית				26ל.ג. לא שילם המפר עיצום כספי במועד, ייוספו על העיצום הכספי, לתקופת הפיגור, הפרשי הצמדה וריבית כהגדרתם בחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961 ¹ (בסימן זה - הפרשי הצמדה וריבית), עד לתשלומו.
גבייה				26ל.ד. עיצום כספי ייגבה לאוצר המדינה, ועל גבייתו יחול חוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, התשנ"ה-1995.
עיכוב ביצוע והחזר				26ל.ה. (א) אין בהגשת עתירה לבית משפט לעניינים מינהליים על החלטת הממונה לפי פרק זה, כדי לעכב את ביצוע ההחלטה, אלא אם כן הסכים לכך הממונה או שבית המשפט הורה על כך. (ב) החליט בית המשפט, לאחר ששולם העיצום הכספי, לקבל עתירה כאמור בסעיף קטן (א) או ערעור על החלטה בעתירה כאמור והורה על החזרת סכום העיצום הכספי ששולם או על הפחתת העיצום הכספי, יוחזר הסכום ששולם או כל חלק ממנו אשר הופחת, לפי העניין, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מיום תשלומו עד יום החזרתו.
תיקון חוק בתי משפט לעניינים מנהליים				26ל.ו. בחוק בתי משפט לעניינים מינהליים, התש"ס-2000, בתוספת הראשונה, בפרט 32 בסופו יבוא: (12) החלטת הממונה לפי סימן ו' בפרק ג'1 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], תשמ"ו - 1986 (הוראת שעה).
פרסום				26ל.ז. (א) הטיל הממונה עיצום כספי לפי סימן זה, יפרסם באתר האינטרנט של משרד הבטחון את הפרטים שלהלן, בדרך שתבטיח שקיפות לגבי הפעלת שיקול דעתו בקבלת ההחלטה להטיל עיצום כספי: (1) דבר הטלת העיצום הכספי; (2) מהות ההפרה שבשלה הוטל העיצום הכספי ונסיבות ההפרה; (3) סכום העיצום הכספי שהוטל;

¹ ס"ח התשכ"א, עמ' 192.

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
		(4) אם הופחת העיצום הכספי - הנסיבות שבשלן הופחת סכום העיצום ושיעורי ההפחתה; (5) פרטים על אודות המפר, הנוגעים לעניין. (ב) הוגשה עתירה לבתי משפט לעניינים מנהליים או הוגש ערעור על החלטה בעתירה כאמור, יפרסם הממונה, בפרסום לפי סעיף קטן (א) גם את דבר הגשת העתירה או הערעור ואת תוצאותיהם. (ג) על אף האמור בסעיף זה, לא יפרסם הממונה פרטים שהם בגדר מידע שרשות ציבורית מנועה מלמסור לפי סעיף 9(א) לחוק חופש המידע, התשנ"ח-1998, וכן רשאי הוא שלא לפרסם פרטים לפי סעיף זה, שהם בגדר מידע שרשות ציבורית אינה חייבת למסור לפי סעיף 9(ב) לחוק האמור. (ד) פרסום לפי סעיף זה יהיה לתקופה של שנתיים; השר רשאי לקבוע דרכים נוספות לפרסום הפרטים האמורים בסעיף זה.		
אכיפה פלילית – הוראת שעה			הצעת המכון היא כי על מנת לאפשר לצבא ולציבור החרדי להיערך, ובשים לב לסנקציות הכלכליות אשר נוספו, אשר יוטלו על מי שיפר את חובתו על פי חוק זה, יש לאפשר תקופת מעבר של 5 שנים, בהן לא ינקטו צעדי אכיפה פליליים כנגד תלמידי ישיבות אשר יפרו את הוראות החוק.	26מא. החל ביום פרסומו של חוק זה ולתקופה של חמש שנים, לא יחולו הוראות סעיפים 35, 46 ו-52(א), על תלמיד ישיבה.
תיקון סעיף 49	בסעיף 49 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ד), בהגדרה "ישיבה", במקום "26ב" יבוא "26ג."			
תיקון סעיף 149	בסעיף 149 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (א) יבוא: (א1) נוסף על המידע כאמור בסעיף קטן (א), ימסור משרד החינוך למשרד הביטחון ולצבא הגנה לישראל, לפי דרישתם, נתונים שיש בידיו בדבר לימודיהם של המתגייסים לצבא הגנה לישראל או לשירות לאומי-אזרחי במוסד חינוך חרדי כהגדרתו בסעיף 26יב, לפני גיוסם, ובכלל זה בעניין היותם בוגרי מוסד חינוך חרדי כהגדרתם באותו סעיף, לשם בחינת העמידה ביעדים לפי סימן ג' לפרק ג'1; לשם כך, ימסרו משרד הביטחון	התיקון מוסיף על חובת העברת המידע הקיימת בין משרד החינוך למשרד הביטחון ולצה"ל בעניין רשימת תלמידי ישיבות, נוכחותם בישיבות וביקורות שנערכו בנושא, העברת מידע נוספת בעניין משרתי השירות הלאומי-אזרחי ותלמידי ישיבות, בהקשר למעמדם. זאת לשם אפשרות נוחה לבחינת עמידה ביעדי הגיוס.	כיון שלעמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה יש לקבוע חובת גיוס כללית ולא יעדי גיוס, אין צורך בסעיף המסייע לעמוד ביעדים. אם זאת, על מנת לאפשר את צמצום כספי התמיכה והסיוע הכלכלי כמוצע בסעיף 26טז מוצע לקבוע חובת דיווח של משרד הביטחון לכלל הגופים אשר מעניקים את ההטבות המפורטות שם, ובהם משרד החינוך, משרד העבודה, משרד הבינוי והשיכון, רשות מקרקעי ישראל, המוסד לביטוח לאומי ונציבות שירות המדינה, על מנת שלא יוסיפו לתת הטבות אלה למי שאינו זכאי להן.	149. הוספת ס"ק: (1ב) משרד הבטחון יעביר נתונים למשרד החינוך, למשרד העבודה, למשרד הבינוי והשיכון, לרשות מקרקעי ישראל, למוסד לביטוח לאומי ולנציבות שירות המדינה, בדבר תלמידי ישיבות, כוללים ומוסדות חינוך חרדים אשר מפרים את הוראות חוק זה, לצורך מילוי הוראות סעיף 26טז;

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
	וצבא הגנה לישראל למשרד החינוך, לפי דרישתו, את רשימת המתגייסים כאמור; מידע כאמור בסעיף קטן זה יימסר רק לתכלית האמורה ובמידה שנדרש".			
תיקון התוספת	בתוספת לחוק העיקרי, בכותרת, במקום "תוספת" יבוא "תוספת ראשונה."	כיון שנוספו תוספות נוספות לחוק, יש צורך בהתאמת הנוסחים.	נוכח עמדת המכון לדמוקרטיה בדבר ביטול היעדים, אין צורך בתוספות העוסקות בכך ומוצע לבטל ולפיכך לבטל תיקון זה.	ביטול הסעיף כחלק מביטול היעדים
הוספת תוספת שניה	אחרי התוספת הראשונה לחוק העיקרי יבוא: יעדי הגיוס השנתיים לשירות סדיר ולשירות לאומי אזרחי (טבלת יעדים לשנים 2021 ואילך).	ההצעה מפרטת טבלת יעדי גיוס שנתיים משנת 2021 ואילך, לשירות סדיר ולשירות לאומי אזרחי.	בשים לב לעמדת המכון בדבר ביטול היעדים יש מקום לביטול התוספות העוסקות בכך ולפיכך מוצע לבטל תיקון זה. יחד עם זאת, ככל שבכוונת הכנסת להותיר את היעדים יש לשים לב לנתונים הבאים: (1) יעדי הגיוס שנקבעו הם החל משנת 2021 – אשר חלפה. (2) יש לבטל את יעד הגיוס השנתי הכולל ולקבוע יעד גיוס שנתי לשירות צבאי בלבד מבלי לכרוך בו את השירות הלאומי-אזרחי. (3) היעדים הנוכחיים נמוכים מאד ולמעשה יוצרים קצב עליה שלילי ביעדי הגיוס, ביחוד התחשב בצמיחה הדמוגרפית החרדית הגבוהה מ-4% לשנה. (4) בעת קביעת היעדים יש לשים לב לצרכי הצבא, לקביעה כי תינתן עדיפות לגיוס מועמדים צעירים ולא תלמידי ישיבות נשואים או בעלי משפחות. (5) יש להתנות כי עד להשלמת מלוא היעדים לא תינתן אפשרות להאריך את משך השירות ואת משך שירות המילואים של יתר הציבור. יעד זה לא יכלול מסלולים מקוצרים שלא יפחתו מ-6 חודשים שניתנה סמכות להפנות אליהם בני 23 ומעלה לשם "ריקון הבריכה".	ביטול התוספת כחלק מביטול היעדים

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
תוספת שלישית	תוספת שלישית: שיעור המתגייסים בפועל מקרב תלמידי ישיבה לצורך החרגת ישיבה מהפחתת התמיכה (טבלת יעדים לפי שנים מ-2019 ואילך)	בתוספת זו נקבעה ההדרגתיות לפי שנים של הפעלת הפחתה מתמיכה בישיבות, בהתאם למידת החרیגה מיעדי הגיוס. בפועל ניתנת בתוספת זו אפשרות שלא להיקנס באופן משמעותי בגין הפרה במשך שנים רבות.	בשים לב לעמדת המכון בדבר ביטול היעדים יש מקום לביטול התוספות העוסקות בכך ולפיכך מוצע לבטל תוספת זו. בנוסף לכך: (1) יעדי הגיוס שנקבעו הם החל משנת 2019 – אשר חלפה. (2) כפי שפורט לעיל, מוצע שישיבה אשר חמישית מתלמידיה אינם זכאים לתמיכה בשל הפרת הוראות חוק זה, לא תוכל לקבל תמיכה לכשהי גם בגין התלמידים האחרים. לפיכך, התוספת השלישית מיותרת ולחלופין יש לכתוב בה ביחס לכל השנים ולכל הפרה בכל שנה את שיעור ההפחתה המירבי – 80%.	ביטול התוספת כחלק מביטול היעדים
תיקון עקיף חוק סיוע כלכלי לעידוד לומדי תורה וסטודנטים נזקקים	בחוק סיוע כלכלי לעידוד לומדי תורה וסטודנטים נזקקים, התשע"ז – 2017, בסעיף 2, בהגדרת לומד תורה", בפסקה (1), במקום "26יח" יבוא "26ד" ובמקום הסיפה החל מהמילים "ואם הוא נמצא בהכשרה תעסוקתית" – בסעיף 3(א), בסופו יבוא: (1) קיים את הוראות חוק שירות ביטחון.		בהתאם למתווה המכון מוצע להוריד את הגיל וההכשרה התעסוקתית ולפיכך יש צורך לבצע התאמות בחוק הסיוע הכלכלי בהתאם. מוצע להוסיף תנאי סף לקבלת הסיוע הכלכלי של מילוי הוראות חוק שירות בטחון על מנת לתמרץ גיוס.	בחוק סיוע כלכלי לעידוד לומדי תורה וסטודנטים נזקקים, התשע"ז – 2017, בסעיף 2 בהגדרת "לומד תורה" – בפסקה (1), במקום "26יח" יבוא "26ד" והסיפה החל מהמילים "ואם הוא נמצא בהכשרה תעסוקתית" – בסעיף 3(א), בסופו יבוא: (1) קיים את הוראות חוק שירות ביטחון.
תיקון עקיף חוק שירות המדינה (מינויים)			מוצע להוסיף תנאי סף לזכאות להעדפות של מילוי הוראות חוק שירות בטחון על מנת לתמרץ גיוס.	בסעיף 15א לחוק שירות המדינה (מינויים), תשי"ט – 1959 בהגדרת "בן האוכלוסייה החרדית" – בסופו יבוא "אשר קיים את הוראות חוק שירות ביטחון".

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
תיקון עקיף חוק הביטוח הלאומי			מוצע להוסיף תיקון לחוק הביטוח הלאומי, אשר מחרג תלמיד במוסד תורני או בישיבה מרשימת החריגים בכל הנוגע לסכום המזערי, באופן שיספיע על גובה דמי הביטוח המשתלמים על ידו.	בסעיף 348(ה) לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה - 1995, אחרי "תלמיד במוסד תורני או בישיבה" יבוא "אשר קיים את הוראות חוק שירות בטחון".
תחילה והוראות מעבר	(א) ישיבה שהייתה כלולה, ערב תחילתו של חוק זה (בסעיף זה - יום התחילה), ברשימה שגיבש שר הביטחון לפי סעיף 26כד לחוק העיקרי, כנוסחו ערב יום התחילה, יראו אותה כישיבה הכלולה ברשימת הישיבות לפי סעיף 26יא לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 2 לחוק זה. (ב) על אף האמור בהגדרה "ישיבה" שבסעיף 26ג לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 2 לחוק זה, ישיבה כאמור בסעיף קטן (א) שאינה מופעלת על ידי עמותה או חברה לתועלת הציבור יראו אותה כישיבה לעניין פרק ג' 1 לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 2 לחוק זה, עד יום ל' באב התשפ"ב (27 באוגוסט 2022). (ג) צו דחיית שירות שניתן לפי פרק ג' 1 לחוק העיקרי, כנוסחו ערב יום התחילה, יראו אותו כאילו ניתן לפי סעיף 26ד לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 2 לחוק זה, לכל דבר ועניין, לרבות לעניין סעיף 26י לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 2 לחוק זה.	הוראת המעבר בס"ק (ב) עוסקת בהוראת מעבר עד לתאריך שפקע.	בשים לב למתווה המכון המוצע, הכולל ביטול הכשרה תעסוקתית והיעדים, מוצע ביטול ס"ק (ד) ו(ה). בהתאם למתווה המכון מוצע כי כהוראת מעבר בלבד, ובשים לב לכך שעל פי פרסומים צורכי הצבא הם בעיקר באנשים צעירים, ובשים לב למאפייני החברה החרדית על פיה גיל הנישואין לגבר עומד על 23 בממוצע. והוא הופך לאב בממוצע בגיל 24 וחצי, תינתן אפשרות למיועדים לשירות בטחון מעל גיל 23, לבצע שירות צבאי מקוצר שלא יפחת מ-6 חודשים ולהצטרף ישירות למערך המילואים.	התאמת תאריך ההוראות
	(ד) מוסד לימודי חרדי או חלק ממוסד לימודי המיועד לתלמידים חרדים שהיו כלולים בצו שקבע שר הביטחון לפי פסקה (2) להגדרה "בוגר מוסד חינוך חרדי" שבסעיף 26טו(א) לחוק העיקרי כנוסחו ערב יום התחילה, יראו אותו כמוסד חינוך חרדי שנקבע לפי פסקה (2) להגדרה "מוסד חינוך חרדי" שבסעיף 26יב לחוק העיקרי כנוסחו בסעיף 2 לחוק זה. (ה) השכלה או הכשרה שאישר שר הכלכלה והתעשייה כהכשרה תעסוקתית מיועדת לפי סעיף 26יג לחוק העיקרי כנוסחו ערב יום התחילה, יראו אותה כהכשרה תעסוקתית מיועדת כהגדרתה בסעיף 26ג לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 2 לחוק זה.			(ד) מיועד לשירות ביטחון שקיבל צו דחיית שירות שניתן לפי פרק ג' 1 לחוק העיקרי, כנוסחו ערב יום התחילה, ומלאו לו 23 שנים, רשאי שר הביטחון לפטור אותו בצו משירות סדיר, בכפוף לביצוע שירות סדיר הכולל הכשרה צבאית קרבית או אחרת למקצוע צבאי נדרש ושלא יפחת מ-6 חודשים במסלול ייעודי, שבין מטרותיו הכשרה לשירות במערך המילואים כהגדרתו בחוק שירות המילואים (בסעיף קטן זה-מערך המילואים).

כותרת הסעיף	סעיף בהצעת החוק	הסבר הסעיף	עמדת המכון הישראלי לדמוקרטיה	סעיף חליפי מוצע
				(ה) מיועד לשירות בטחון המשרת בשירות לאומי אזרחי, מכח סעיף 26ז או 26ט לחוק העיקרי, כנוסחו ערב יום התחילה, יראו אותו כאילו ניתן מכח סעיף 26 ח לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 2 לחוק זה.